

ALAPVETŐ JOGOK BIZTOSA
AZ ENSZ NEMZETI EMBERI JOGI INTÉZMÉNYE

Alapvető jogok biztosa
mint OPCAT nemzeti megelőző mechanizmus

JELENTÉSE

az AJB-1224/2023. számú ügyben
az Állampusztai Országos Büntetés-végrehajtási Intézet
látogatásával összefüggésben

Előadók:

Dr. Gilányi Eszter

Dr. Izsó Krisztina

Dr. Pálfi Nándor

Dr. Regényi Eszter

Dr. Rostás Rita

Érintett szervek:

Állampusztai Országos Büntetés-végrehajtási Intézet

2023.

Alapvető jogok biztosa
mint OPCAT nemzeti megelőző mechanizmus
jelentése

az AJB-1224/2023. számú ügyben

Előadó: Dr. Pálfi Nándor

A nemzeti megelőző mechanizmus feladatkörében eljáró alapvető jogok biztosa 2021. január 15-én az Állampisztasági Országos Büntetés-végrehajtási Intézetbe (a továbbiakban: Intézet) látogatott. A koronavírus-járvány okozta kockázatok miatt a látogatócsoport tagjai a megfelelő védőfelszerelésben tekintették meg az Intézet helyiségeit, és interjúkat készítettek a vezetőséggel, a személyi állomány tagjaival, valamint fogvatartott személyekkel. A látogatás célja a járvány megelőzése, illetve következményeinek elhárítása érdekében tett intézkedések ellenőrzése, valamint annak vizsgálata volt, hogy a bevezetett korlátozások hogyan érintették a fogvatartottak mindennapi életét.

Az Intézetben a látogatást megelőzően több ütemben történt férőhelybővítés, 2020-ban egy új, könnyűszerkezetes objektum átadására került sor, az Intézetben túlszűfolttság nem volt tapasztalható.

A parancsnok intézkedéseket tett a védőfelszerelések és fertőtlenítőszerbiztosítása, valamint a fertőzés Intézetbe való bekerülésének megelőzése érdekében, és követte a fertőzékenység és az igazolt fertőzés esetén alkalmazandó protokollt. Az Intézetben a látogatás napjáig a fogvatartottak közül 83, a személyi állomány körében 58 fertőzött személyt találtak. 2020 október-november folyamán egy tömeges fertőzés következtében az Intézet egyik objektumában több hétig tartó zárás és szigorú fertőzés-megelőzési szabályok érvényesültek.

Az Intézetben – a járványhelyzetre tekintettel hozott speciális jogszabályokkal összhangban – korlátozták a fogvatartottak egyes jogait. A szabadidő eltöltésének lehetőségei szűkültek, csoportos foglalkozásokat csak kisebb létszámban tartottak meg. A járványhelyzet jelentős hatást gyakorolt az oktatás és a munkáltatás megszervezésére. Látogatók fogadására nem volt lehetőség. A fogvatartottak e korlátozás kompenzálásaként megemelt telefonálási időtartamot, valamint elektronikus kapcsolattartást vehettek igénybe.

Az NMM alapvető jogokat érintő visszasságokat tárt fel a személyi állomány túlterheltségével, egyes körleteken az elhelyezés körülményeivel, a személyi higiéniai feltételek biztosításának hiányosságaival, a gyógyszerek biztosításával, valamint a szabálysértési elzárást töltő fogvatartottak helyzetével összefüggésben.

1. Az eljárás megindulása

A 2011. évi CXLI. törvénnyel kihirdetett kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés elleni egyezmény fakultatív jegyzőkönyve (a továbbiakban: Jegyzőkönyv) 1. cikke szerint a „*célja egy olyan rendszer létrehozása, amelyben független nemzetközi és nemzeti testületek – a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés megelőzése céljából – olyan helyszínekre látogatnak el rendszeresen, ahol embereket fosztanak meg a szabadságuktól.*”

A Jegyzőkönyv 3. cikke értelmében minden részes állam belföldi szinten létrehoz, kijelöl vagy fenntart egy vagy több látogató testületet (nemzeti megelőző mechanizmus, a továbbiakban: NMM) a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés megakadályozása érdekében.

Az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény (a továbbiakban: Ajbt.) 2. § (6) bekezdése értelmében Magyarországon 2015. január 1-től az NMM feladatait az alapvető jogok biztosa látja el. E tevékenysége keretében az Ajbt. 39/B. § (1) bekezdése alapján beadvány és

felmerült visszasság hiányában is rendszeresen vizsgálja a Jegyzőkönyv 4. cikke szerinti fogvatartási helyeken a szabadságuktól megfosztott személyekkel való bánásmódot.

A kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés tilalmának érvényesítésétől a nemzet létét fenyegető különleges körülmények vagy szükségállapot esetén sem lehet eltérni.¹

Erre a Kínzás és Más Kegyetlen, Embertelen vagy Megalázó Bánásmód vagy Büntetés Megelőző Albizottság (a továbbiakban: SPT) is rámutatott 2020. április 7-én kiadott CAT/OP/10 számú Tanácsában² (a továbbiakban: SPT Tanács). Az SPT Tanács értelmében az egyes államokban működő nemzeti megelőző mechanizmusok maguk dönthetnek a járványhelyzetben az általuk legmegfelelőbbnek tartott intézkedésekről, és a koronavírus-járvány során a társadalmi érintkezésekre vonatkozó korlátozások figyelembevételével kell gyakorolniuk a mandátumukat.³

1.1. A látogatás helyszínének kiválasztása

A Jegyzőkönyv 20. cikk e) pontja szerint a nemzeti megelőző mechanizmus feladatai teljesítése érdekében a felkeresni kívánt helyeket és a meghallgatni kívánt személyeket szabadon kiválaszthatja.

Az Állampusztai Országos Büntetés-végrehajtási Intézet elsősorban felnőtt korú férfi elítéltek börtön és fogház fokozatú szabadságvesztésével, illetve elzárásával összefüggő büntetés-végrehajtási feladatokat lát el, emellett a jogszabályok és belső rendelkezések alapján letartóztatást, nem jogerős ítéletet, pénzbüntetést helyettesítő szabadságvesztést és közérdekű munka helyébe lépő szabadságvesztést is foganatosít. A fogvatartottak két egymástól elkülönülő objektumban töltik büntetésüket. Az egyik, az intézetparancsnok székhelyéül is szolgáló objektum Harta nagyközség közigazgatási területéhez tartozik, a településtől mintegy 7 km távolságra található (a továbbiakban: Állampusztai Objektum). A másik Solt város közigazgatási területén helyezkedik el, a Solt-Nagymajori településrészen, a város központjától mintegy 7 km-re (a továbbiakban: Solti Objektum). Az intézet félig nyitott jellegű. A fogvatartottak munkáltatása – a költségvetési foglalkoztatáson kívül – az intézet mellett működő Állampusztai Mezőgazdasági és Kereskedelmi Kft.-vel való együttműködés keretei közt valósul meg.⁴

A nemzeti megelőző mechanizmus még nem tett az Intézetben látogatást.

A látogatás helyszínének kiválasztása során fontos szempont volt, hogy a 16/2018. (VI. 7.) BM rendelet⁵ alapján az Intézetben szabálysértési elzárás is végrehajtható.

1.2. A nemzeti megelőző mechanizmus hatásköre

A Jegyzőkönyv 4. cikk 1. bekezdése értelmében a nemzeti megelőző mechanizmus Magyarország joghatósága és ellenőrzése alatt álló bármely olyan helyen látogatásokat folytathat, „*ahol az embereket valamely állami hatóság utasítására, kezdeményezésére, hozzájárulásával vagy elfogadásával megfosztják személyes szabadságuktól*”. A 4. cikk 2. bekezdése szerint a Jegyzőkönyv alkalmazásában a szabadságelvonás mindennemű fogva tartást vagy bebörtönzést jelent, valamint egy személy elhelyezését olyan állami vagy magántulajdonú őrizetbe vételi környezetben, amelyet az illető valamilyen bírói, közigazgatási vagy más hatóság utasítására önként nem hagyhat el.

A büntetés-végrehajtási szervezetről szóló 1995. évi CVII. törvény 1. § (1) bekezdése értelmében „*a büntetés-végrehajtási szervezet (a továbbiakban: bv. szervezet) a külön törvényben*

¹ Ld. a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó büntetések vagy bánásmódok elleni nemzetközi egyezmény (kihirdette: az 1988. évi 3. tvr.) 2. cikk 2. pontját, valamint a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya (kihirdette: az 1976. évi 8. tvr.) 4. és 7. cikkét.

² Advice of the Subcommittee on Prevention of Torture to States Parties and National Preventive Mechanisms relating to the Coronavirus Pandemic (7 April 2020) [CAT/OP/10] I./5. pont.

³ SPT Tanács 6., 7. és 11. pont.

⁴ Ld.: <https://bv.gov.hu/intezetek/allampuszta/tortenet>, valamint <https://bv.gov.hu/intezetek/allampuszta/kozadat>

⁵ A szabadságvesztés, az elzárás, a rendbíróság helyébe lépő elzárás, a letartóztatás és a szabálysértési elzárás végrehajtását foganatosító büntetés-végrehajtási intézetek kijelölésének szabályairól szóló 16/2018. (VI. 7.) BM rendelet 14-15. §.

meghatározott szabadságelvonással járó büntetéseket, intézkedéseket, büntetőeljárasi kényszerintézkedéseket, a szabadságvesztésből szabadultak utógondozását, valamint a büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelői feladatokat végrehajtó állami, fegyveres rendvédelmi szerv.” A törvény 6. § (1) bekezdése szerint a büntetés-végrehajtási intézetek látják el a szabadságelvonással járó büntetések és intézkedések végrehajtásával járó feladatokat. Mindezek alapján az Intézet fogvatartási helynek minősül, vagyis a nemzeti megelőző mechanizmus Ajb. 39/B. § (1) bekezdése szerinti hatásköre fennáll.

1.3. A látogatás célja

A Kormány a koronavírus (Covid 19) világjárványra tekintettel az Alaptörvény 53. cikk (1) bekezdésében meghatározott hatáskörében a 40/2020. (III. 11.) Kormányrendelettel *„az élet- és vagyonbiztonságot veszélyeztető tömeges megbetegedést okozó humánjárvány következményeinek elhárítása, a magyar állampolgárok egészségének és életének megóvása érdekében*” veszélyhelyzetet hirdetett ki.

2020. június 18-i hatállyal, a veszélyhelyzet megszüntetését⁶ követően egészségügyi válsághelyzet elrendelésével járványügyi készültséget vezetett be,⁷ majd a járványhelyzet súlyosbodását követően, 2020. november 4-étől ismételten veszélyhelyzetet hirdetett ki.⁸

A koronavírus-járvány okozta megváltozott helyzetben az NMM a fogvatartási helyek általános szempontok szerinti vizsgálatán túl feladatának tekintette annak ellenőrzését, hogy a járvány terjedésének megelőzése érdekében alkalmazott intézkedések mennyiben érintették a fogvatartottak alapvető jogait. Az NMM vizsgálatának további szempontja volt, hogy a fogvatartási helyek hogyan biztosítják a vírusfertőzés megelőzésének, illetve az esetleges fertőzés terjedése megakadályozásának feltételeit. Az Egészségügyi Világszervezet (WHO) 2020. március 15-én kiadott, a COVID-19 börtönökben és más fogvatartási helyeken történő megelőzésére és kezelésére vonatkozó időközi ajánlása szerint a fogvatartási helyek a fogvatartottak szoros közelsége miatt a fertőzés kiindulópontjai lehetnek, és emiatt az itt élő személyek egészségének fenntartása a közegészségügy szempontjából is kiemelt érdek.⁹

A Kormány 2020. március 28-i hatállyal kijárási korlátozást vezetett be. Az erről rendelkező kormányrendelet¹⁰ 1. § (1) bekezdése értelmében mindenki köteles volt más emberekkel a szociális érintkezést – a közös háztartásban élők kivételével – a lehető legkisebb mértékűre korlátozni. 3. §-a szerint a lakóhely, a tartózkodási hely, illetve a magánlakás elhagyására csak a rendeletben meghatározott alapos indokkal kerülhetett sor, melyek körében nem szerepelt a szabadságvesztését töltő hozzátartozó látogatása.

Ezt követően, a veszélyhelyzet kihirdetésével összefüggésben az egyes büntetés-végrehajtási szabályok módosításáról szóló 90/2020. (IV. 5.) Kormányrendelettel [a továbbiakban: 90/2020. (IV. 5.) Korm. rendelet], 2020. április 6-i hatállyal a Bvtv.¹¹ rendelkezéseihez képest speciális szabályokat határozott meg a szabadságvesztés végrehajtására vonatkozóan,¹² melyek érintették a fogvatartottak befogadására, kapcsolattartására, elhelyezésére, munkáltatására, oktatására és szabadidejének eltöltésére vonatkozó rendelkezéseket. E szabályokat a jogalkotó 2020. június 1-jei hatállyal

⁶ Ld. a 2020. március 11-én kihirdetett veszélyhelyzet megszüntetéséről szóló 282/2020. (VI. 17.) Korm. rendeletet.

⁷ Ld. a járványügyi készültség bevezetéséről szóló 283/2020. (VI. 17.) Korm. rendeletet.

⁸ Ld. a veszélyhelyzet kihirdetéséről szóló 478/2020. (XI. 3.) Korm. rendeletet.

⁹ WHO: Preparedness, prevention and control of COVID-19 in prisons and other places of detention: interim Guidance. 15 March 2020. 1. o.

¹⁰ 71/2020. (III. 27.) Korm. rendelet a kijárási korlátozásról.

¹¹ 2013. évi CCXL. törvény a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról.

¹² Az 5. § értelmében *„Az elzárás, a közérdekű munka és a pénzbüntetés helyébe lépő szabadságvesztés végrehajtása során e rendelet szabadságvesztés végrehajtására vonatkozó különös szabályait értelemszerűen alkalmazni kell.*”

módosította, majd a veszélyhelyzet megszüntetését követően a 2020. évi LVIII. törvénnyel¹³ alkalmazhatóságukat lényegében fenntartotta.

A speciális rendelkezések a világjárványra tekintettel elrendelt veszélyhelyzet megszűnéséig, 2022. június 1-ig voltak hatályban.

Az NMM látogatásának célja az volt, hogy megvizsgálja, milyen hatást gyakorolt a járványhelyzetben elrendelt korlátozások alkalmazása, valamint a speciális szabályok végrehajtása az Állampusztai Országos Büntetés-végrehajtási Intézetben tartózkodó fogvatartottak elhelyezési körülményeire, a velük való bánásmódra.

Az említett beadványokra tekintettel a látogatás további célja az Intézetben szabálysértési elzárást töltő személyek helyzetének vizsgálata volt.

1.4. Az érintett alapvető jogok

- A jogállamiság elvéből fakadó jogbiztonság követelménye: *„Magyarország független, demokratikus jogállam.”*[Alaptörvény B) cikk (1) bekezdés];
- Az élethez és emberi méltósághoz való jog: *„Az emberi méltóság sérthetetlen. Minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz, a magzat életét a fogantatástól kezdve védelem illeti meg.”* [Alaptörvény II. cikk]
- A kínzás, embertelen, megalázó bánásmód vagy büntetés tilalma: *„Senkit nem lehet kínzásnak, embertelen, megalázó bánásmódnak vagy büntetésnek alávetni, valamint szolgaságban tartani.”* [Alaptörvény III. cikk (1) bekezdés]
- Személyi szabadsághoz és biztonsághoz való jog: *„Senkit nem lehet szabadságától másként, mint törvényben meghatározott okokból és törvényben meghatározott eljárás alapján megfosztani.”* [Alaptörvény IV. cikk (2) bekezdés];
- A testi és lelki egészséghez való jog: *„Mindenkinek joga van a testi és lelki egészséghez.”* [Alaptörvény XX. cikk (1) bekezdés]

1.5. Az alkalmazott nemzeti és nemzetközi jogforrások, iránymutatások

- Magyarország Alaptörvénye
- 1976. évi 8. törvényerejű rendelet az Egyesült Nemzetek Közgyűlése XXI. ülészakán, 1966. december 16-án elfogadott Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya kihirdetéséről
- 1988. évi 3. törvényerejű rendelet a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó büntetések vagy bánásmódok elleni nemzetközi egyezmény kihirdetéséről
- 1998. évi XXVI. törvény a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról (a továbbiakban: Fotv.)
- 2011. évi CXI. törvény az alapvető jogok biztosáról (a továbbiakban: Ajbt.)
- 2011. évi CXLIII. törvény a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés elleni egyezmény fakultatív jegyzőkönyv kihirdetéséről (a továbbiakban: Jegyzőkönyv)
- 2012. évi II. törvény a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről (a továbbiakban: Szabs. tv.)
- 2013. évi CCXL. törvény a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról (a továbbiakban: Bvtv.)
- 2020. évi CIV. törvény a járványügyi intézkedésekkel kapcsolatos egyes szabályok megállapításáról és a járványügyi intézkedésekkel kapcsolatos egyes törvények módosításáról
- 2020. évi LVII. törvény a veszélyhelyzet megszüntetéséről
- 2020. évi LVIII. törvény a veszélyhelyzet megszűnésével összefüggő átmeneti szabályokról és a járványügyi készülségről

---

¹³ 2020. évi LVIII. törvény a veszélyhelyzet megszűnésével összefüggő átmeneti szabályokról és a járványügyi készülségről, hatályba lépett: 2020. június 18-án. A jogalkotó a Bvtv.-hez képest speciális rendelkezések alkalmazhatóságát a 2020. évi CIV. törvénnyel 2021. június 30. napjáig meghosszabbította.

- 40/2020. (III. 11.) Korm. rendelet a veszélyhelyzet kihirdetéséről
- 71/2020. (III. 27.) Korm. rendelet a kijárási korlátozásról
- 90/2020. (IV. 5.) Korm. rendelet a veszélyhelyzet kihirdetésével összefüggésben egyes büntetés-végrehajtási szabályok módosításáról (a továbbiakban: 90/2020. (IV. 5.) Korm. rendelet)
- 282/2020. (VI. 17.) Korm. rendelet a 2020. március 11-én kihirdetett veszélyhelyzet megszüntetéséről
- 16/2014. (XII. 19.) IM rendelet a szabadságvesztés, az elzárás, az előzetes letartóztatás és a rendbíróság helyébe lépő elzárás végrehajtásának részletes szabályairól
- 57/2014. (XII. 5.) BM rendelet a szabálysértési elzárás végrehajtásának részletes szabályairól
- 16/2018. (VI. 7.) BM rendelet a szabadságvesztés, az elzárás, a rendbíróság helyébe lépő elzárás, a letartóztatás és a szabálysértési elzárás végrehajtását foganatosító büntetés-végrehajtási intézetek kijelölésének szabályairól
- az ENSZ fogvatartottakkal való bánásmódra vonatkozó standard minimumszabályai (a továbbiakban: Mandela Szabályok) [*United Nations Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners (the Nelson Mandela Rules) General Assembly resolution 70/175, annex, adopted on 17 December 2015*]
- Advice of the Subcommittee on Prevention of Torture to States Parties and National Preventive Mechanisms relating to the Coronavirus Pandemic (7 April 2020) [CAT/OP/10] (a továbbiakban: SPT Tanács)
- az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának Európai Börtönszabályokról szóló Rec(2006)2-rev számú ajánlása (a továbbiakban: Európai Börtönszabályok)
- a CPT 3. Általános Jelentése [CPT/Inf (93) 12]
- a CPT 11. Általános Jelentése [CPT/Inf (2001) 16]
- a CPT-nek a büntetés-végrehajtási intézetekben az egy fogvatartottra jutó élettérre vonatkozó előírásai [CPT/Inf (2015) 44]
- CPT: Nyilatkozat a szabadságuktól megfosztott személyek koronavírus (COVID-19) világméretűvel kapcsolatos kezelési alapelveiről [CPT/Inf(2020)13] (a továbbiakban: CPT: COVID-19 Nyilatkozat) [CPT/Inf (93) 12]

1.6. A látogatás módszere, a vizsgálat szempontjai

Az NMM alapvető feladata, hogy a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés megelőzése céljából a Jegyzőkönyv 4. cikke szerinti fogvatartási helyeken a szabadságuktól megfosztott személyekkel való bánásmódot vizsgálja.

Az SPT Tanácsban is rögzített 'do no harm' („ne árts”) elvnek¹⁴ megfelelően a látogatócsoport tagjai védőfelszerelésben – gumikesztyű, maszk – léptek be az Intézetbe, a fogvatartottak körletein emellett teljes testet takaró védőruhát és lábzsákot is viseltek.

A látogatócsoport tagjai a következő módszereket alkalmazták:

- a) dokumentumok bekérése, helyszíni iratbetekintés, fényképfelvételek készítése;
- b) az elhelyezés fizikai körülményeinek vizsgálata;
- c) fogvatartottak, az Intézet személyi állományának tagjai és vezetői személyes meghallgatása, előzetesen kidolgozott, iránymutatásként szolgáló kérdéssorok alapján.

A veszélyhelyzetre tekintettel a látogatás a fogvatartás körülményeit a következő szempontok szerint vizsgálta:

- a járványhelyzet által előidézett változások a bánásmód tekintetében;
- tájékoztatás a járványügyi intézkedésekről;
- eljárás a fertőzésveszély megelőzése érdekében, különösen a befogadás során;
- munkáltatás, oktatás és a szabadidő eltöltése, a szabad levegőn való tartózkodás;
- az egészségügyi ellátás biztosítása a járványhelyzetben, az egészségügyi elkülönítés lehetősége;
- kapcsolattartás módosulása a járványhelyzettel összefüggésben:

¹⁴ SPT Tanács 4. pont.

- hozzátartozókkal és egyéb regisztrált kapcsolattartókkal,
- a jogi képviselővel.

1.7. Szankciók tilalma

A Jegyzőkönyv 21. cikke értelmében semmilyen hatóság és tisztviselő nem rendelhet el, nem alkalmazhat, nem engedélyezhet, és nem tűrhet el semmilyen személy vagy szervezet elleni szankciót, ha az illető a nemzeti megelőző mechanizmussal akár valós, akár hamis információkat közölt, és az adott személyt vagy szervezetet semmiféle más jellegű hátrány sem érheti.

1.8. A látogatás időpontja

2021. január 15.

1.9. A látogatás résztvevői

- Dr. Kozma Ákos, az alapvető jogok biztosa
- Dr. Gilányi Eszter jogász, pszichológus
- Dr. Izsó Krisztina jogász
- Dr. Regényi Eszter jogász
- Dr. Rostás Rita pszichológus, pedagógus

2. Tényállás és megállapítások

2.1. Fogvatartotti létszámadatok

A létesítmény befogadó kapacitása a látogatás napján 1186 fő volt. A látogatás napján a nyilvántartott létszám 1136 fő volt, az Intézetben 1111 felnőtt férfi fogvatartott tartózkodott (ebből 442 az Állampusztai, 669 a Solti Objektumban). A telítettség 93,68% volt.

A látogatás napján az Intézetben jelen lévő fogvatartottak létszáma

szabadságelvonás típusa	létszám
fegyház	51
börtön	725
fogház	82
pénzbüntetést helyettesítő szabadságvesztés	36
szab. vesztesre átváltoztatott közérdekű munka büntetés	41
elzárás	114
letartóztatott, 1 fokú ítéletig	45
letartóztatott, nem jogerősen elítélt	17
megőrzéses	0
összesen	1111

Az Intézetben a sajátos kezelési igényű elítéltek részére kialakított speciális részlegek közül gyógyító-terápiás (16 fővel), drogprevenációs (48 fővel) és pszichoszociális (41 fővel) részlegek működtek; első büntényes részlegen 78, átmeneti részlegen 2 fogvatartott volt elhelyezve, 1 fogvatartott esetében enyhébb végrehajtási szabályok alkalmazását rendelték el.

39 személy külföldi állampolgár volt.¹⁵

A 25 távollévő közül 22 személy másik bv. intézetben tartózkodott megőrzésen, 1 előállítás, 1 nyomozás miatt volt távol, 1 pedig reintegrációs őrizetben volt.

¹⁵ Grúz (1), koszovói (1), lengyel (1), moldovai (2), román (12), szerb (4), szír (5), szlovák (3), török (1), tunéziai (1), ukrán (8).

2.2. Elhelyezési körülmények

Az alapvető jogok biztosának hivatali elődje 2012-ben zajlott vizsgálatára során az Intézetben túlszűfolttságot tapasztalt, 814 férőhelyen 1084 volt a nyilvántartott fogvatartotti létszám, a telítettség 134%-os volt.¹⁶ Az NMM számára a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága (a továbbiakban: BVOP) által a Jegyzőkönyv 20. cikk a) pontja alapján szolgáltatott adatok alapján az Intézetben a látogatást megelőző években is jellemző volt a túltelítettség.

Férőhelyek és éves átlagos kihasználtság az Intézetben

év	engedélyezett férőhelyek	éves átlagos kihasználtság
2016.	922	134%
2017.	922	117%
2018.	943	120%
2019.	1072	105%

A telítettségi helyzet javítása érdekében Solton 2018-ban és 2019-ben egy-egy kőépület épült, 144-144 férőhellyel. Állampusztán az országos férőhely-bővítési program keretében 2020-ban adták át az új, 114 férőhelyes könnyűszerkezetes épületet, így az Intézet kapacitása a látogatást megelőző években összesen 402 hellyel nőtt, aminek köszönhetően 100 % alá csökkent a férőhelyek kihasználtsága. A vezetőség tájékoztatása szerint az Intézet a fogvatartotti létszámot folyamatosan monitorozza, és amennyiben a telítettség a 95%-ot meghaladja, azt jelentik a BVOP Központi Szállítási és Nyilvántartási Főosztályának, mely gondoskodik a fogvatartottak más bv. intézetbe történő átszállításáról.¹⁷

Az Intézet Állampusztai Objektumában a látogatás napján 5 épületben 466 férőhelyen 442 fogvatartott tartózkodott. A régi épületekben a fogvatartottak tartós elhelyezésére szolgáló ún. „elhelyezési zárkák” 4 illetve 7 fő befogadására voltak alkalmasak, az új építésű könnyűszerkezetes épület lakóhelyiségei 3 illetve 6 fősek voltak. A Solti Objektumban 6 épület 720 férőhelyén 669 fogvatartott volt, elsősorban 4 és 7 fős, valamint néhány 1 fős befogadó képességű elhelyezési zárkában. Emellett mindkét objektumban voltak speciális rendeltetésű helyiségek is.¹⁸ A befogadással, szabadítással, szállítással, előállításával kapcsolatos feladatokat az Állampusztai Objektumban hajtották végre, a sajátos kezelési igényű elítéltek részére kialakított speciális részlegek a Solti Objektumban kaptak helyet.¹⁹

¹⁶ Ld.: az alapvető jogok biztosának jelentése az AJB-6878/2012. számú ügyben.

¹⁷ A fogvatartottak szállításának végrehajtásáról szóló 3/2021. (I. 7.) BVOP utasítás 8. pont g) alpontja értelmében a Főosztály vezetője központi intézkedésként vagy valamely bv. intézet kezdeményezésére célszállítás végrehajtását rendelheti el az egyes bv. intézetek férőhely-betelepítése, telítettségének kiegyensúlyozása okán.

¹⁸ Fegyelmi és egészségügyi zárka mindkét objektumban, továbbá szállító, befogadó és szabaduló zárkák.

¹⁹ Emellett az Állampusztai Objektumban is volt 31 első büntényes elkövető elhelyezve. A látogatás idején a Btv. értelmében ez még nem minősült sajátos kezelési igényű elítéltek számára kialakított részlegnek, a törvény 2022. március 1-jén hatályba lépett módosítása vezette be ezt a típust, ld. Bvtv. 109/B. §.

Az NMM rendelkezésére bocsátott adatok alapján a látogatás idején az Intézetben az egy fogvatartottra jutó élettér megfelelt mind a hazai jogszabályoknak,²⁰ mind a nemzetközi előírásoknak,²¹ melyet a látogatócsoport megfigyelései is alátámasztottak.

A vezetőség tájékoztatása szerint a látogatást megelőző években számos felújítási munkát végeztek az Intézetben. 2019-ben konyhafelújítás történt, 2019 és 2020 folyamán a személyi állomány munka- és elhelyezési körülményeinek javítása érdekében szolgálati helyek, valamint helyiségek (pl. irodák, teakonyhák, mosdók) felújítását és karbantartását végezték. Fejlesztették a gépjárműparkot is. A látogatás időszakában átfogó biztonságtechnikai fejlesztés zajlott.

Az Intézet a pénzügyi és műszaki lehetőségeinek megfelelően gondoskodott a meghibásodott, valamint a használatra alkalmatlanná vált eszközök, bútorok javításáról, esetleges cseréjéről.²² A látogatócsoport tapasztalatai szerint a fogvatartottak zárkáinak színvonalát alapvetően az határozta meg, hogy újabb vagy régi épületben voltak-e elhelyezve.

Az Állampusztai Objektum új, könnyűszerkezetes épületében a lakóhelyiségek jó állapotúak, világosak, a berendezési tárgyak épek, újszerűek voltak.²³ Míg az Intézet többi épületében a zárkában volt a mellékhelyiség, itt a folyosón található vizesblokkot (fürdő és vécé) használhatták a fogvatartottak, és mivel az épületen belül szabadon mozoghattak, a vécére bármikor ki tudtak menni. A fűtés az épületben folyamatosan működött, a hőmérsékletet a felügyelő tudta szabályozni, zárkánként. A személyi állomány tapasztalata szerint az új épületre jobban vigyáztak a fogvatartottak, az állagmegóvás szempontjából az is fontos tényező volt, hogy az itt elhelyezettek között nem volt dohányzó.

A Solti Objektum közelmúltban átadott épületeiben szintén megfelelő körülményeket tapasztaltak a látogatócsoport tagjai.²⁴ A '70-es években átadott épületében ezzel szemben a zárkák lelakottak voltak, töredezett volt a padló, a falak szennyezettek (egyes esetekben szétnyomott poloskák következtében), a berendezési tárgyak rossz állapotúak voltak. A zárkákban a folyó víz biztosítására szolgáló mosdókagylók és a mellékhelyiségek jellemzően rossz állapotban voltak, a WC-ajtó is több zárkában meg volt rongálva, volt olyan, ahol teljesen lejött, külön támasztották a falhoz, így a helyiség már nem volt a lakótértől elválasztva.²⁵

Több zárkában lehetett ágyi poloskák nyomait észlelni, a meghallgatott fogvatartottak egy része is panaszolta a rovarcsípéseket. Az Intézet ezzel kapcsolatban tett intézkedéseinek hatékonyságát többen is kifogásolták, volt, aki az irtás, volt, aki a csípésre kapott rázókeverék vonatkozásában. A vezetőség tájékoztatása szerint az ágyi poloskákkal szemben folyamatos küzdelmet folytatnak, a helyzeten ront a sok átszállítás, de az Intézetben belül is vannak eltérések az egyes épületek között. Több külső céggel kötöttek már szerződést az irtásra, valamint az Intézet maga is próbált ózonnal irtani. Hetente kétszer, a szemlék során megkérdezik a fogvatartottakat arról, hogy van-e poloska, kit csípett meg, volt-e vele orvosnál.

Mind a Mandela Szabályok, mind az Európai Börtön szabályok értelmében a börtönöket tisztán kell tartani, és gondoskodni kell a megfelelő karbantartásról.²⁶ A CPT büntetés-végrehajtási intézményekben biztosítandó elhelyezési körülményekre vonatkozó előírásai szerint a személyenként rendelkezésre álló élettér mellett figyelemmel kell lenni többek között arra is, hogy a zárkák és a berendezések megfelelően karbantartottak-e, továbbá kellően hatásosak-e az élősködőkkel szemben

---

²⁰ A 16/2014. (XII.19.) IM. rendelet 121. § (1) bekezdése szerint „a zárkában vagy a lakóhelyiségben elhelyezhető létszámot úgy kell meghatározni, hogy minden elítélre hat köbméter légtér és egyéni elhelyezés esetén legalább hat, közösen elhelyezett elítéltek esetén személyenként legalább négy négyzetméter élettér jusson.”, a (2) bekezdés alapján „az élettér kiszámításakor a zárka vagy a lakóhelyiség alapterületéből az illemhely és a mosdó által elfoglalt területet (...) figyelmen kívül kell hagyni.”

²¹ A CPT-nek a büntetés-végrehajtási intézetekben az egy fogvatartottra jutó élettérre vonatkozó előírásai [CPT/Inf (2015) 44] 9-10. pontja értelmében az egyszemélyes zárkákban 6m², a több személy által lakott zárka esetében személyenként minimum 4 m² élettér kell, hogy rendelkezésre álljon, nem beleszámítva a vizesblokk által elfoglalt területet.

²² Az Intézet 2020. évi működéséről készített jelentése (a továbbiakban: Az Intézet 2020. évi jelentése), VIII. 3. rész.

²³ Ld. Melléklet, 2. kép

²⁴ Ld. Melléklet, 3-4. kép

²⁵ Ld. Melléklet, 5-8. kép

²⁶ Mandela Szabályok 17. pont; Európai Börtön szabályok 19.1. pont.

tett intézkedések.²⁷ A Bvtv. az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények körében szintén nevesíti a nem megfelelő rovarirtást.²⁸

Az NMM a fogvatartottak elhelyezési körülményei tekintetében nagy eltéréseket tapasztalt az Intézet egyes épületeiben. A rossz állapotú, poloskafertőzött zárakban való elhelyezés visszásságot okoz a fogvatartottak emberi méltóságához való jogával összefüggésben.

2.3. Személyi feltételek

A látogatás napján az Intézetben az állománytáblázat szerinti rendszeresített státuszok száma 452, a betöltött státuszok száma 443 volt.

Az Intézetben korábban jellemző volt a súlyos létszámhiány. A látogatást megelőző évben a felügyelői létszámhiány miatt – mely a Solti Objektumot súlyosabban érintette – a napi szolgáltatásokat a társosztályokról vezényelt állománnyal kellett kiegészíteni, a reintegrációs tisztek, a szociális segédelőadók és a munkaerő gazdálkodók is kivették részüket a fogvatartottak mozgatási feladataiból.²⁹ A látogatócsoport az interjúk során úgy értesült, hogy gépkocsivezetők, pénzügyesek is láttak el őr feladatokat és körleten is dolgoztak.

Az Intézet toborzási tevékenységének köszönhetően 2020-ban összesen 147 főt vettek fel³⁰, így a látogatás idejére jelentősen javult a létszámhelyzet. Ezt részben a béremelés, részben a járványhelyzet hatásának tulajdonította a vezetőség. Az újak beilleszkedését mentori rendszerben segítették a tapasztalt kollégák. Bár a járvány számos plusz feladatot keletkeztetett, az Intézet állománymegtartó képessége a korábbi évekhez képest javult, amiben a létszámhiány mérséklődésének köszönhetően az egy főre jutó túlszolgálatok számának csökkenése, valamint a munkakörülmények javítása érdekében tett intézkedések (szolgálati helyek, helyiségek felújítása) is szerepet játszottak.³¹

Mindezek mellett az NMM rendelkezésére bocsátott adatok szerint a körletfelügyelői állomány körében még mindig nagy volt a hiány, az intézeti szinten engedélyezett 87 helyből – beleértve a körlet-főfelügyelőket is – mindössze 64 (73,56%) státusz volt betöltve (a Solti Objektumban 47-ből 27, azaz 57,45%).

A személyi állomány 2020. évre tervezett továbbképzését a járványhelyzet nehezítette. A személyes jelenléttel tervezett képzési alkalmak egy részét elhalasztva, több kisebb csoportban, más képzéseket e-learning módszerrel valósítottak meg.

A CPT felhívta a figyelmet, hogy az őrség jelentős mennyiségű túlmunkája „könnyen azt eredményezheti, hogy az őröket erős stresszhatás éri, hamar kiégnek, vagyis olyan helyzet alakul ki, amely fokozza a minden börtönben eleve meglévő feszültséget.”³² Járványhelyzetben a fertőzés kockázata és a megelőzés érdekében hozott intézkedések miatt a szokásos életvitelben bekövetkezett változások is fokozott pszichés terhelés elé állítják mind a fogvatartottakat, mind a személyi állomány tagjait. **Az NMM álláspontja szerint továbbá időszakosan biztonsági feladatok ellátására beosztani olyan személyeket, akiknek a feladatköre egyébként a fogvatartottakkal bizalmi viszony kialakítását feltételezi (pl. pszichológus, reintegrációs tiszt) különösen alkalmas arra, hogy hátrányosan befolyásolja a fogvatartottakkal való bánásmódot. Mindezekre tekintettel a személyi állomány Intézetben tapasztalt létszámhiánya veszélyeztette az embertelen, megalázó bánásmód vagy büntetés tilalmának érvényesülését.**

²⁷ [CPT/Inf (2015) 44] melléklete

²⁸ Ld. Bvtv. 75/B § (1) bekezdés.

²⁹ Ld. az Intézet 2020. évi jelentése, III. 1. rész.

³⁰ 75 hivatásos, 39 rendvédelmi igazgatási alkalmazott és munkavállaló, 33 fegyveres biztonsági őr. Összesen 63 fő lépett ki, 30 hivatásos, 13 rendvédelmi igazgatási alkalmazott és munkavállaló, 20 fegyveres biztonsági őr.

³¹ Uo. III.3.1 és VI.1.1. rész.

³² A CPT 11. Általános Jelentése [CPT/Inf (2001) 16] 26. pont.

2.4. A fertőzés megelőzése érdekében hozott intézkedések és az ezzel kapcsolatos tájékoztatás

Az Állampusztai Országos Büntetés-végrehajtási Intézetben a látogatás idején a koronavírus-járvánnyal összefüggő feladatokat a büntetés-végrehajtás országos parancsnokának a bv. szervezet egészére irányadó Intézkedési Terve,³³ valamint az arra figyelemmel az Intézet parancsnoka által kiadott, helyi sajátosságokat is figyelembe vevő intézeti intézkedési terv³⁴ határozta meg.

A látogatás idején a fogvatartottaknak valamennyi zárkán kívül végzett tevékenység során kötelező volt maszkot viselniük, mind zárt térben, mind épületen kívül, a sétaudvaron és az étkezőben is (a tényleges étkezés időtartamát leszámítva), valamint a munkavégzés alatt.³⁵ Az Intézet vezetőségének tájékoztatása szerint valamennyi fogvatartottnak 3 textil, a tarkón megkötve rögzíthető maszkot biztosítottak. A munkahelyen egészségügyi maszkot kaptak, melyet a munkaidejük félidejében – ellenőrzés mellett – cserélniük kellett egy másikra, majd munka után ismételt a textilmaszkot kellett viselniük. Bizonyos kiemelt munkák esetében egyszer használatos védőruhát és kesztyűt is viselniük kellett (pl. konyhán, ételosztásban dolgozók). A textilmaszkok tisztítását a fogvatartottak végezték, ehhez esténként fertőtlenítő szert kaptak oly módon, hogy a fogvatartottak a lavórba vizet engedtek, majd a felügyelők ebbe adagolták ki a hypót. A maszkok meglétét minden héten a vasárnapi szemlék során ellenőrizték, hiány vagy elhasználódás esetén pótolták. Retorziót a maszk elvesztése, megrongálódása miatt nem alkalmaztak. A személyi állomány szerint a maszkhasználat eleinte nehezen ment, sok figyelmeztetés kellett alkalmazni, de a látogatás idejére már hozzászoktak. A fogvatartottak az interjúk során megerősítették, hogy kaptak textilmaszkokat az Intézettől, melyeket naponta kellett tisztítani, és az örök rászóltak arra a fogvatartottra, aki nem viselte a maszkot. Elmondásuk szerint azt, hogy ténylegesen kimossák-e, nem ellenőrizték az örök, de fertőtlenítőszerrel adták hozzá.

Az előírások értelmében a fogvatartottakkal kapcsolatba kerülő személyi állomány tagjainak is védőfelszerelést kellett viselniük (maszkot és gumikesztyűt) kellett felvenniük. Az interjúk során a fogvatartottak megerősítették, hogy az örök a védőfelszerelést viselték is.

A látogatócsoport a védőfelszerelések biztosítása tekintetében alapvető joggal összefüggő visszasságot nem tapasztalt.

A járványhelyzetre tekintettel az Intézetben rendszeres volt a fertőtlenítés. Az országos parancsnok által meghatározottak szerint minden hónap 15. napjáig teljes fertőtlenítést hajtottak végre, emellett a könnyűszerkezetes objektumban heti egy alkalommal hideg ködképző anyaggal (SteriClean Industry) is fertőtlenítettek.³⁶ Az Intézetben naponta legalább két alkalommal került sor a felületek és eszközök (kényeszerítő eszközök, bútor- és padlófelületek, szaniterek, kilincsek és a közlekedés során rendszeresen megérintett rácsok) fertőtlenítésére. A fogvatartottal elhelyezésére szolgáló körleteken a Bvtv. 135. §-a szerinti, a bv. intézet tisztántartását, karbantartását és ellátását szolgáló díjazás nélkül munkavégzés keretében, a költségvetési és az Állampusztai Mezőgazdasági és Kereskedelmi Kft. (a továbbiakban: Állampusztai Kft.) által biztosított munkahelyeken a dolgozó fogvatartottak hajtották végre ezt a feladatot.³⁷ A zárkaik takarítását a fogvatartottak maguk végezték, az ehhez szükséges tisztítószerrel is a felügyelő adagolta a fogvatartottaknak, de maguk is vásárolhattak tisztítószerrel a kiétekző boltban.

Az Intézet parancsnoka rendelkezett arról, hogy a személyi állomány és a fogvatartottak számára a napi többszöri higiénés kézmosás (szappanos, lehetőleg meleg, folyóvizet) lehetőségét biztosítani kell. Az épületek, étkezésre kijelölt helyiségek bejáratánál és a személyi állomány pihenőhelyiségeiben biztosították a kézfertőtlenítés lehetőségét, az Intézetbe belépők és a munkából

³³ A látogatás idején a büntetés-végrehajtás országos parancsnoka által jóváhagyott, 30500/11866-128/2020/2020.ált. számon 2020. 11. 04-i hatállyal módosított Intézkedési Terv IV. a koronavírus-járvánnyal összefüggő feladatok végrehajtására (a továbbiakban: a BVOP módosított IV. Intézkedési Terve) volt hatályban.

³⁴ A látogatás idején az Intézet parancsnoka által jóváhagyott, 2020. 11.17-étől hatályos, 30503-5/3-44/2020.ált. számon kiadott IV/D. Intézkedési Terv (a továbbiakban: Intézeti Intézkedési Terv) volt hatályban.

³⁵ Intézeti Intézkedési Terv II. rész 8. pont.

³⁶ A BVOP módosított IV. Intézkedési Terve, II. fejezet 78. és 80. pont. alapján.

³⁷ Intézeti Intézkedési Terv II. rész 14. és 15. pont.

visszatérők számára kötelező volt a kézfertőtlenítés.³⁸ Az Intézetben a dolgozó fogvatartottak számára naponta, a nem dolgozóknak a járványhelyzetre tekintettel heti 5 alkalommal biztosították a fürdést.

A heti minimum 5 fürdés lehetőségét megerősítették a fogvatartottak az interjúk során, azzal kapcsolatban azonban, hogy tisztálkodó szerek (pl. szappan) rendelkezésre állnak-e, nem voltak egybehangzóak a válaszok. Többen mondták, hogy azokat nem az Intézet biztosítja, hanem maguknak vásárolják, de volt olyan fogvatartott is, aki elmondta, hogy sem fürdéshez, sem a járványhelyzetben szorgalmazott gyakori kézmosáshoz nem áll rendelkezésére szappan, azt vásárolni sem tud. A Bv. tv. 155. § (6) bekezdése és a 16/2014 (XII. 9.) IM rendelet 131. § (2) bekezdése értelmében a letéti pénzzel nem rendelkező elítélt részére biztosítani kell az alapvető tisztálkodási felszerelést.

A személyes higiénia emellett kiemelten fontos a fertőzésveszély csökkentése érdekében is. Erre tekintettel a CPT a szabadságuktól megfosztott személyek koronavírus világjárvánnyal kapcsolatos kezelési alapelveiről szóló nyilatkozatában felhívta a figyelmet arra, hogy tiszteletben kell tartani a fogvatartottak megfelelő személyes higiénia fenntartásához fűződő jogát.³⁹ Az SPT Tanács értelmében a COVID-19 járvány idején a fogvatartottak számára díjmentesen biztosítani kell minden olyan eszközt és lehetőséget, mely lehetővé teszi számukra is a személyes higiénia megfelelő, a járványhelyzetben a lakosság egésze esetében követendő szintjének fenntartását.⁴⁰

A tisztálkodó szerek biztosításának hiánya, különös tekintettel a járványhelyzet fennállására, veszélyeztette a fogvatartottak egészséghez való jogának érvényesülését.

Az Intézet Intézkedési Terve értelmében a fogvatartottakat tájékoztatni kellett a kapcsolattartásra vonatkozó korlátozásokról, a védőfelszerelés viselésére vonatkozó szabályokról, valamint az általánosan alkalmazandó érintkezési szabályokról, illetve arról, hogy tünetek észlelése esetén jelentési és jelzési kötelezettségük van.⁴¹ Ennek megvalósítása csoportos foglalkozások, illetve egyéni tájékoztatás formájában, valamint a zárt láncú televízió-rendszer és a faliújságok felhasználásával történt,⁴² és a zárkákba is helyeztek ki pl. a helyes kézmosás lépéseit bemutató tájékoztatókat. A világjárványra tekintettel 2020. március 20-án kiadott rendkívüli házirend is tartalmazott a fertőzés megelőzéssel és a rendkívüli intézkedésekkel kapcsolatos információkat többek között a kapcsolattartásra, szabad levegőn tartózkodásra, a higiéniai és az egészségügyi ellátás igénybevitelére vonatkozó szabályok körében.

A hozzátartozók tájékoztatása érdekében az Intézetben is működtették a járványügyi call centert, a számukra kidolgozott információs anyagok elektronikusan elérhetőek voltak a BVOP, illetve az Intézet honlapján,⁴³ továbbá a fogvatartottakat is ösztönözték arra, hogy tájékoztassák kapcsolattartóikat az aktuális járványügyi helyzetről.

A látogatócsoport a járványhelyzettel kapcsolatos tájékoztatás tekintetében alapvető joggal összefüggő visszasságot nem tapasztalt.

2.5. Beléptetés és a fogvatartottak befogadása

Az Intézetbe való beléptetés során érintésmentes hőmérővel testhőmérséklet-mérést végeztek. 38°C feletti testhőmérséklet vagy egyéb, a koronavírus-fertőzésre utaló tünet észlelése esetén a beléptetést meg kellett tagadni. A bejáratoknál kézfertőtlenítést kellett végezni.

Az Intézetbe beléptethető személyek köre a látogatás időszakában korlátozott volt. Nem volt lehetőség sajtó nyilvános események, bűnmegelőzési és egyéb célú intézetlátogatások lebonyolítására.⁴⁴ A társszervek, továbbá a civil személyek bv. szervbe történő beléptetését

³⁸ Intézeti Intézkedési Terv II. rész 18-20. pont.

³⁹ CPT: COVID-19 Nyilatkozat [CPT/Inf(2020)13] 7. pont

⁴⁰ SPT Tanács 9. j) pont.

⁴¹ Ld. Intézeti Intézkedési Terv II. rész 12., illetve 56. pont.

⁴² Ld. Melléklet 11. kép

⁴³ Ld.: <https://bv.gov.hu/hu/node/3592>, illetve <https://bv.gov.hu/intezetek/allampuszta/tajekoztatok> Az egészségügyi veszélyhelyzet megszűnését követően a speciális tájékoztatók az Intézet honlapjáról lekerültek, az érdeklődők a bv. szervezet járványhelyzettel kapcsolatos tájékoztató oldalára mutató linken keresztül szerezhetnek információt az aktuális intézkedésekről.

⁴⁴ Intézeti Intézkedési Terv II. rész 98. pont.

minimalizálni kellett. A társszerv (bírószág, ügyészség, rendőrség) képviselője, az ügyvéd, illetve egyéb érdekelt fél a bv. szerv területén védőfelszerelésben (maszk és gumikesztyű), a fogvatartotti elhelyezési részlegben teljes védőfelszerelésben (overall, maszk, arcvédő pajzs, sapka, gumikesztyű) tartózkodhatott.⁴⁵

A látogatás idején az Intézetben a járványhelyzetre tekintettel a 2020. évi LVIII. törvény által meghatározott speciális befogadási protokoll érvényesült. Ennek értelmében, ha a szabadságvesztés végrehajtásának megkezdésére jelentkező elítélt egészségi állapota alapján járványügyi elkülönítés látszik szükségesnek, a bv. intézet a befogadást köteles megtagadni. Ilyen esetben igazolást kell kiállítani arról, hogy a befogadásra egészségügyi okból nem került sor, majd haladéktalanul intézkedni kell az elítélt legközelebbi járványügyi megfigyelést végző egészségügyi intézménybe szállításáról.⁴⁶ Egyéb esetben az elítéltet a befogadást követően 14 nappal a bv. intézet befogadó részlegén kell elhelyezni, ahol gondoskodni kell az elkülönítéséről. Amennyiben ez idő alatt az elítélt járványügyi elkülönítése nem válik szükségessé, a befogadást a Nemzeti Népegészségügyi Központ által kiadott eljárásrend⁴⁷ figyelembe vételével kell folytatni.⁴⁸

Az Intézet két objektuma közül a befogadás és szabadítás Állampusztán történt. Az Egészségügyi Osztály vezetője tájékoztatást nyújtott arról, hogy az ápolói befogadás során átnézik az érkező fogvatartott egészségügyi dokumentációját, felméri, hogy van-e olyan betegsége, ami befolyásolja a munkaképességet, esetleg lehet-e számítani valamilyen problémára, pl. ha rosszul érez, mi lehet az oka. A fogvatartottnál is rákérdeznek, hogy van-e betegsége, problémája. Az orvosi befogadás 72 órán belül történik meg. Az orvos ismeri az előzetes felmérés eredményét, de ő is végigkérdezi, hogy van-e panasz, betegség, szuicid kockázat. Ez alapján kiderül, hogy van-e valakinek szervi baja vagy egyéb panasza. A pszichológusok az egyéb feladataik mellett minden új embert lehetőség szerint minél előbb meghallgatnak, de ha gyanú merül fel, soron kívül hívták őket.

A gyakorlat szerint azokat, akik Állampusztára vonultak be a szabadságelvonás letöltésére, érkezésüket követően elkülönítették. A 60 év feletti, a krónikus betegek, a hajléktalanok, az elzárás letöltésére ítélt, a dohányzók és az elhízottak (BMI>30) esetében az ápolói befogadás során – a fogvatartott beleegyezése esetén – felső légúti váladékvizsgálatot kellett végrehajtani, majd azt 4 nappal később meg kellett ismételni. A második negatív eredmény megérkezését követően, tünetmentesség esetén az elkülönítés megszüntethető volt, ezért ezeket a fogvatartottakat a többi megfigyelési célú elkülönítésben lévőtől külön kellett elhelyezni. A mintavétellel nem érintettek 14 nappal kellett elkülöníteni úgy, hogy a 72 órán belül befogadottak együttesen is elhelyezhetőek voltak. Az 5 napnál rövidebb időtartamra ítélt befogadottakat felső légúti mintavételezés nélkül a 14 napos elkülönítést töltők közé kellett elhelyezni.⁴⁹

Amennyiben a fogvatartott valamilyen okból (pl. tárgyalás vagy szakorvosi ellátás miatt) – a szállítás időtartamát nem beleszámítva – 6 óránál hosszabb időt töltött az Intézetben kívül, és/vagy 15 percet meghaladó időtartamban a védőfelszerelés (szájmaszk) eltávolítása szükségessé vált, visszatérését követően megfigyelés céljából szintén 14 nappal elkülönítették.⁵⁰

Az idős és krónikus beteg fogvatartottakról az Intézetben nyilvántartást vezettek, és fokozottan figyeltek rájuk. Az idős fogvatartottakat nem mozdították ki a megszokott helyükről, mivel a tapasztalatok szerint, ha sok idős embert helyeznek el együttesen, gyakoribb a konfliktus, továbbá ha van körülöttük fiatal, azok tudják őket segíteni is. A tájékoztatás szerint a fogvatartottak mintegy 3-4 %-a idősebb 60 évnél.

A beléptetéssel és a fogvatartottak befogadásával kapcsolatban a vizsgálat nem állapított meg alapvető joggal összefüggő visszásságot.

⁴⁵ Intézeti Intézkedési Terv II. rész 5. pont.

⁴⁶ 2020. évi LVIII. törvény 237. § (2) bekezdés.

⁴⁷ A látogatás idején: Eljárásrend a 2020. évben azonosított új koronavírussal kapcsolatban (követendő járványügyi és infektókontroll szabályok) 2020. november 7.

⁴⁸ 2020. évi LVIII. törvény 237. § (1) bekezdés.

⁴⁹ Intézeti Intézkedési Terv II. rész 64. pont.

⁵⁰ Intézeti Intézkedési Terv II. rész 66. pont.

2.6. Egészségügyi és pszichológiai ellátás

A látogatás idején az Intézet főállású orvost nem foglalkoztatott, az Egészségügyi Osztály vezetését egy diplomás ápoló látta el. Rajta kívül 2 főápolóból, 5 szakápolóból, 7 szakasszisztensből és egy adminisztratív feladatokat ellátó előadóból állt az Intézet egészségügyi szakszemélyzete. Mindkét objektumban biztosított volt a 24 órás szakápolói jelenlét, mivel az ápolók 12 órás munkarendben dolgoztak.

Hetente 4 alkalommal (objektumonként 2-2) került sor orvosi rendelésre, melyeken a dolgozóktól kapott információk szerint egy-egy alkalommal Állampusztán 15-20 fő, Solton 20-50 fő jelent meg, mivel a Solti Objektumban, ahol a speciális csoportok, illetve az elzárást töltő fogvatartottak is el voltak helyezve, több volt a gondozott.

Az orvosi feladatokat személyes közreműködői szerződés alapján 7 orvos látta el. Az alapellátást 5 orvos biztosította, akik egyike foglalkozás-egészségügyi szakorvos is volt, ő hetente egyszer tartott ilyen rendelést. A két további orvos egyike fogorvos volt, aki szintén hetente egy alkalommal rendelt az Intézetben. A pszichiáter magas kora miatt 2020 novembere óta nem járt be az Intézetbe, csak távgyógyítást végzett és felírta a szükséges gyógyszereket.

A járványra tekintettel a személyes kontaktusok számának csökkentésére törekedtek, az egészségügyi osztályvezető előszűrte a fogvatartottakat a rendelés előtt. A felső légúti problémát jelző fogvatartottakat az idős orvosok nem vizsgálták. Olyan egyéb, súlyosabb panasz esetén, ami azt indokolta, a fogvatartottat az orvos személyesen is megvizsgálta, de ha csak receptre volt szükség, azt e nélkül írta fel.

Sürgősségi ellátásra a Bács-Kiskun Megyei Kórház kalocsai telephelyére vagy a dunaújvárosi Szent Pant haleon Kórházba szállították ki a fogvatartottakat. A járvány alatt szakellátásra szintén ezekbe a kórházakba kerültek a fogvatartottak, mivel a Büntetés-végrehajtás Egészségügyi Központ Tököli Telephelyén (a büntetés-végrehajtás korábbi központi kórházában) szakellátás nem volt, kizárólag COVID-fertőzöttek, illetve kórházi ellátást igénylő fekvőbetegek ellátása zajlott, az új berettyóújfalui létesítmény pedig még nem kezdte meg bv. kórházként való működését. A tapasztalatok szerint a várakozási idő a veszélyhelyzet alatt hosszabbra nyúlt.

A látogatás idején az Intézetben a fogvatartottak 40%-a gondozott betegnek minősült, az egészségügyi szakszemélyzettől kapott információk szerint a betegek mintegy fele naponta kapott gyógyszereket. Többen kaptak inzulint, sokan epilepsiára vagy szív- és érrendszeri betegségekre, pl. hipertóniára szednek gyógyszert, a légzőszervi és emésztőrendszeri megbetegedés is gyakori volt, különösen a téli időszakban, valamint a mozgásszervi és az idegrendszeri betegségekkel küzdők száma is magas volt. Megközelítően 100 személy kapott pszichiátriai, illetve idegrendszerre ható gyógyszereket. Gyakran alakultak ki alvásproblémák, feszültségek, főként nem dolgozó fogvatartottak körében, sokan szedtek nyugtatót, altatót. Azok esetében, akik fogva tartásukat megelőzően kábítószer-fogyasztók voltak, az ezek szedése helyett javasolni szokták a pszichológushoz fordulást, vagy azt, hogy kérjenek étrend-kiegészítőt, hogy ne gyógyszerrel kelljen a problémát megoldani.

A fogvatartottak az interjúk során arról számoltak be, hogy sokat kell várniuk a vizsgálatra, de ha eljutnak az orvoshoz, az kevés időt tud rájuk szánni, és van, amikor csak ápoló fogadja a betegeket. A gyógyszerek biztosításával kapcsolatban eltérő tapasztalatokról számoltak be, volt, aki rendben megkapta a szükséges gyógyszereit, míg más azt panaszolta, hogy kábítószer-megvonás miatt kellene gyógyszereket szednie, de azokat nem kapja meg. Többen említették, hogy a poloskacsiépésekre nem kapnak hatékony szert.

Az NMM munkatársai a látogatást lezáró visszajelzés során beszámoltak az Intézet parancsnokának a fogvatartottak orvosi ellátással és gyógyszerrel kapcsolatos panaszairól. A parancsnok ezzel összefüggésben arról nyújtott tájékoztatást, hogy a gyógyszereket a fogvatartottak meg kell vásárolnia, a gyógyszerek felírása pedig orvos szakmai kérdés. Orvosi rendelés minden objektumban van. Gyógyszerosztásra szükség esetén naponta többször is sor kerül. Ha az orvos felírja a gyógyszert, az Intézet megvásárolja, az a fogvatartott számláján tartozásként nyilván van tartva, ami gyakran nem térül meg. A fogvatartott vehet nem vényköteles gyógyszert is magának.

Mind a Mandela Szabályok, mind az Európai Börtönszabályok előírják, hogy a büntetés-végrehajtási intézményekben a beteg számára szükséges, az adott államban – akár a büntetés-végrehajtás rendszerén kívül – elérhető egészségügyi szolgáltatásokat a fogvatartottak számára a jogállásukon alapuló megkülönböztetéstől mentesen,⁵¹ valamint – a Mandela Szabályok 24.1 pontja alapján – térítésmentesen kell biztosítani. A CPT szerint a büntetés-végrehajtási intézetekben az egészségügyi ellátást úgy kell megszervezni, hogy indokolatlan késedelem nélkül képes legyen kielégíteni az orvoshoz jutás iránti igényt.⁵²

A járványhelyzet következtében az orvosi vizsgálatra való várakozás időtartama a büntetés-végrehajtás szervezetén kívül is megnőtt, erre tekintettel az NMM e téren nem állapít meg visszásságot. Azonban az, hogy a fogvatartottak nem kapják meg számukra a szükséges gyógyszereket, visszásságot okoz a testi és lelki egészséghez való joggal összefüggésben.

Az Intézetben a látogatás idején 3 pszichológus álláshely volt rendszeresítve, mindhárom be is volt töltve.

Az SPT Tanács értelmében a COVID-19 járvány idején, tekintettel a fertőzés fokozott kockázatára, a fogvatartási helyeken mind a szabadságuktól megfosztott személyek, mind a személyi állomány tagjai számára biztosítani kell a megfelelő pszichológiai támogatást.⁵³ A CPT a szabadságuktól megfosztott személyek koronavírus világjárvánnyal kapcsolatos kezelési alapelveiről szóló nyilatkozatában felhívta a figyelmet arra, hogy a járványhelyzetben a fogvatartottak számára az általános ellátáshoz képest további pszichológiai támogatást kell nyújtani.⁵⁴

Az NMM munkatársának az Intézet egyik pszichológusa elmondta, hogy rendszeresen érkeznek fogvatartottak, 8 napon belül mindenki találkozik pszichológussal, a pszichés egyensúlyvesztés szempontjából veszélyeztetettekkel 3 napon belül foglalkoznak. Az Intézet mindhárom pszichológusa végzett befogadást, a személyi állomány vizsgálata is a feladataik közé tartozott. A területeket, a körleteket egymás között felosztották.

Szükség esetén a fogvatartottakat a pszichológus az elhelyezési részlegén kereste fel, a speciális részlegeken hetente volt vizit. Meghallgatásra szükség esetén, pl. a személyi állomány jelzésére is sor kerül. Voltak fogvatartottak, akik informális úton jelezték, hogy beszélnének pszichológussal, az így jelentkezőket soron kívül fogadták. Jellemző volt, hogy sokan ventilálási felületet keresnek, kiengedik a feszültséget, de olyanok is voltak, akik manipulálni akartak, vagy csak üzeneteket akartak továbbítani. Sokan nem motiváltak a pszichológussal való foglalkozásra, a tőle való segítségkérésre. Az ünnepi időszakban kiemelten figyeltek arra, hogy sűrűbben találkozzanak a fogvatartottakkal, és arra is törekedtek, hogy havonta akkor is lássanak mindenkit, ha sem a fogvatartott, sem a reintegrációs tiszt nem tett semmilyen jelzést.

A Covid miatt a látogatás időszakában csak egyéni konzultációk voltak, a csoportos foglalkozásokat szüneteltették. A járványhelyzetre tekintettel a személyes meghallgatások időtartama is lerövidült, és a személyes találkozások során védőfelszerelést viseltek, ami kényelmetlen volt, de nem akadályozta meg a munkát.

Az Intézeti Intézkedési Tervvel összhangban⁵⁵ a pszichológusok folyamatosan monitorozták a fogvatartottak állapotát. Tapasztalatuk szerint a járványhelyzet következtében krízis, megnövekedett szorongás nem alakult ki. Néhány fogvatartott panasolta a kapcsolattartás hiányát, de általában kihasználták a kompenzációként biztosított Skype-olási lehetőséget. Sokan éppen a hozzátartozóikat féltették, úgy ítélték meg, kint nagyobb veszélyben vannak, mint a fogvatartottak itt bent.

A látogatócsoport által meghallgatott fogvatartottak megerősítették, hogy van lehetőség kérelmi lapon is meghallgatást kérni, de a pszichológus rendszeresen körbe is jár megkérdezni, hogy ki akar beszélni vele, a karácsonyi időszakban is voltak a körleten.

⁵¹ Ld. Mandela Szabályok 24.1, Európai Börtönszabályok 40.3. és 40.5.

⁵² [CPT/Inf (93) 12] 34. pont.

⁵³ SPT Tanács 9. s) pont.

⁵⁴ CPT: COVID-19 Nyilatkozat [CPT/Inf(2020)13] 6. pont.

⁵⁵ Intézeti Intézkedési Terv II. rész, 73. pont

A fogvatartottak pszichológiai ellátása kapcsán a vizsgálat nem állapított meg alapvető joggal összefüggő visszasságot.

2.7. Eljárás koronavírus-fertőzés gyanúja és igazolt fertőzés esetén; védőoltás biztosítása

A bv. intézetekben a fertőzés gyanújának felmerülésekor követendő eljárást szakmai protokoll határozta meg.⁵⁶ Ennek alapján fertőzékenység esetén az érintett személyt – legyen akár személyi állományi tag, akár fogvatartott – azonnal el kellett különíteni, sebészi szájmaszk viselésére kellett kötelezni, és az egészségi állapotának megfelelő egészségügyi ellátásban kellett részesíteni. A továbbiakban vele személyes kontaktusba lépni kizárólag teljes védőfelszerelésben (overall, maszk, arcvédő pajzs, sapka, gumikesztyű) lehetett. Felső légúti mintavételezését haladéktalanul (0. nap) el kellett végezni, majd gondoskodni kellett a minta NNK által akkreditált laboratóriumba szállításáról. A tünetek megjelenésétől számított 48 óra időtartamra visszamenőleg kontaktuskutatást kellett végezni. Gondoskodni kellett a fertőzékenység személy járványügyi megfigyelés alá helyezéséről, fogvatartott esetében a többi fogvatartottól való elkülönítéséről, személyi állomány tagja esetében az otthonába szállításáról. A járványügyi megfigyelés alá helyezett fertőzékenység személy esetében a tünetek megjelenésétől számított 4. napon ismételt felső légúti mintavételezést kellett végezni, amennyiben a 0. napon vett minta eredménye negatív vagy még nem érkezett meg. Az elkülönítés megszüntethető volt, illetve a személyi állományi tag ismételten szolgálatba léphetett, ha mindkét minta eredménye negatív volt és a betegség tünetei megszűntek.

A szoros kontaktnak minősülő személyek esetében szintén ezt az eljárást kellett követni annyi eltéréssel, hogy esetükben az elkülönítés akkor is feloldható volt, ha a fertőzékenység személy mindkét mintájának eredménye negatívnak bizonyult.

Az Intézet parancsnoka a szakmai protokoll alapján kialakította a helyi sajátosságokat figyelembe vevő eljárásrendet.⁵⁷

Az Intézetben mind a személyi állomány, mind a fogvatartottak szűrését a folyamatosan elérhető szakápolók végezték, de amennyiben a személyi állományi tag otthonában észlelte a tüneteket, együttműködési megállapodás alapján a Kalocsai Fegyház és Börtön szűrőpontján is történhetett a mintavétel, ha az közelebb volt a lakóhelyéhez. A bv. szervezet a személyi állományi tagok hozzátartozói számára is biztosította a szűrést.

A szakmai protokoll értelmében igazolt fertőzött azonosítása esetén intézkedni kellett a járványügyi zárlat alá helyezéséről, mely a tünetek megjelenésétől vagy a pozitív eredményt adó minta levételétől számított 14 nap időtartamú. Az érintett személyi állományi tag ennek ideje alatt az Intézet területére nem léphetett. Leghamarabb a tünetek megjelenésétől vagy a pozitív eredményt adó minta levételétől számított 10. és 12. napon mintát kellett tőle venni, amennyiben legalább 3 napja tünet- és panaszmentes volt. Az ismételt szolgálatba lépéséhez együttesen 3 feltételnek kellett teljesülnie: két negatív minta, tünet- és panaszmentesség, a tünetek megjelenésétől vagy a pozitív eredményt adó minta levételétől számított minimum 14 nap eltelt. Az igazolt fertőzött szoros kontaktjainak minősülő személyeket a kontakttá válástól számított minimum 14 nap időtartamban szintén járványügyi zárlat alá kellett helyezni, mely akkor volt feloldható, ha a 0. és 10. napon vett minták eredménye negatív lett, tünet- és panaszmentes volt, és a kontakttá válás idejétől minimum 14 nap eltelt.

Fogvatartott fertőződésének igazolása esetén az érintett fogvatartottat járványügyi zárlat alá kellett helyezni. Amennyiben ez bv. intézetben történt, a fogvatartott ellátását az érvényes és hatályos

⁵⁶ A BVOP Operatív Törzs vezetője által jóváhagyott, 30500/13794-11/2020 ált. számon iktatott, 2020. 12.. 11-től hatályos „Szakmai protokoll koronavírus-fertőzésre utaló tünetek kezelésével összefüggő elsődleges intézkedések végrehajtására”.

⁵⁷ Eljárásrend a koronavírus-fertőzésre utaló tünetek kezelésével összefüggő elsődleges intézkedések végrehajtására vonatkozóan (2020.12.15-től hatályos) [a továbbiakban: Eljárásrend], valamint és Az Állampisztai Országos Büntetés-végrehajtási Intézet Intézkedési Terve a 2020.11.03-án észlelt pozitív koronavírus mintaadomány alapján foganatosított intézkedésekről (2020.10.22-től hatályos)

„Eljárásrend büntetés-végrehajtási intézeti COVID és Post-COVID elhelyezés kialakítására és működtetésére vonatkozóan” című dokumentum rendelkezései szerint kellett végezni.

A látogatás napjáig az Intézetben 548 személyt teszteltek, összesen 1355 mintavétel történt, a személyi állomány körében 58, a fogvatartottak körében 83 fertőzött személyt találtak. A látogatás idején Covid-pozitív személy az intézetben nem tartózkodott, aktuálisan 7 személyi állományi tag és 14 fogvatartott (akik a Büntetés-végrehajtás Egészségügyi Központban, Tökölön voltak elhelyezve) volt fertőzött.

Az Intézetben olyan Covid-beteg, akit állapota miatt kórházba kellett volna szállítani, a látogatás napjáig nem volt, valamennyien enyhe tünetekkel vagy tünetmentesen lettek fertőzöttek. A Covid-beteg fogvatartottak, ha Tökölön lettek elhelyezve, 3 negatív teszt után kerülhettek vissza. A pozitív tesztet követő 10. és 12. napon vettek tőlük két mintát, ha ezek negatívak, a tököli poszt-COVID osztályra kerültek, az ide helyezést követő 3. napon ismét mintát vettek tőlük, és ha az szintén negatív lett, visszakerültek az Intézetbe, ahol még egy hétre elkülönítésbe helyezték őket a Solti Objektumban kialakított post-Covid részlegre. Ezt követően kerülhettek vissza közösségbe, de munkába még további 2 hétig nem állították őket.

A járvány időszakában két hajléktalan szabaduló volt pozitív Covid-teszttel, esetükben a kormányhivatal elrendelte a 10 napos karantént. Egyeztettek a kórházzal, és ott helyezték el őket gyógyulásig. Egy nem hajléktalan Covidos beteget hazaszállították.

A vezetőség tájékoztatása szerint 2020 október-novembere folyamán az Intézetben tömeges fertőződés következtében zárást rendeltek el. A szigorú intézkedések először a Solti Objektum A körletét,⁵⁸ majd az A-D-E körleteket⁵⁹ érintették. A fertőzés az egyik fogvatartotti munkahelyről, a vágóhidről indult, amely zárt, párás hely, levegő keringető rendszerrel. A személyi állományi tagok és a fogvatartottak nagy része is megbetegedett.

Az érintett körleteken a szolgálatot teljesítőknek, valamint a fogvatartottakkal közvetlenül érintkező személyi állományi tagoknak és az ételosztást végrehajtó fogvatartottaknak a körleteken tartózkodás időtartama alatt teljes védőfelszerelést (teljes védőruházat [overall], sapka, szájszárk, arcvédő pajzs/védőszemüveg, gumikesztyű) kellett viselniük, és az Objektum egyéb körletein is maszkot, gumikesztyűt kellett viselni a szolgálatteljesítés alatt. A szolgálati helyiségeket, illetve a teljes objektumot dokumentáltan fertőtleníteni kellett, az érintett körleteket a fertőzés szempontjából legmagasabb kockázati besorolás alá helyezték. Az érintett körletek számára kijelölt sétaudvaron kizárólag kisebb csoportokban, kötelező távolság tartása mellett valósult meg a levegőzés, az egyes csoportok vonulását követően a teljes mozgási útvonalat és a fogvatartottak által érintett területeket fertőtleníteni kellett. A fürdést is kisebb csoportokban szervezték, a kiétkézést pedig úgy biztosították, hogy előre elkészített lista alapján a reintegrációs tisztek szerezték be a boltból az árucikkeket a fogvatartottak számára. Az érintett körleteken elhelyezett fogvatartottak testhőmérsékletét naponta háromszor ellenőrizni kellett, a náthás, megfázásos, influenzaszerű tünetekkel ellátásra jelentkező fogvatartottakat nyilvántartásba kellett rögzíteni. A zárás időszakában az objektum területére civil személyek nem léphettek be, a szakmaképzéseket, foglalkozásokat felfüggesztették, a munkavégzés (pl. raktár, konyha működtetése, az Állampusztai Kft. munkaterületén végzett munka) csökkentett létszámban folytatódhatott. A fogvatartottakat rendszeresen tájékoztatták a helyzetről. A biztonsági tiszt munkájának támogatása érdekében a parancsnok folyamatos vezetői jelenlétet rendelt el az Objektumban.

A látogatás idejére az Intézet egészségügyi dolgozói közül már mindenki megkapta a Covid vakcina mindkét adagját, aki igényelte. A személyi állomány egyéb tagjait már nyilatkoztatták, de az ő oltásuk még nem kezdődött meg. A fogvatartottak igényfelmérésére még nem került sor, de tájékoztatással, tanácsadással próbálták ösztönözni őket arra, hogy kérjék az oltást, amikor majd elérhető lesz számukra. A látogatás idejére az influenzaoltást is meghirdették. A látogatócsoportnak több fogvatartott is jelezte, hogy amint lehetőség nyílik rá, szeretné beolttatni magát Covid vakcinával.

⁵⁸ Az Állampusztai Országos Büntetés-végrehajtási Intézet Intézkedési Terve a 2020.10.21-én észlelt pozitív koronavírus mintaadomány alapján foganatosított intézkedésekről (2020.10.22-től hatályos)

⁵⁹ Az Állampusztai Országos Büntetés-végrehajtási Intézet Intézkedési Terve a 2020.11.03-án észlelt pozitív koronavírus mintaadomány alapján foganatosított intézkedésekről (2020.10.04-től hatályos)

A vizsgálat a fertőzés gyanú és az igazolt fertőzés esetén követendő eljárással kapcsolatban nem állapított meg alapvető joggal összefüggő visszasságot.

2.8. Kapcsolattartás

A Bvtv. értelmében a szabadságvesztés végrehajtása során – a társadalomba való beilleszkedés érdekében – a bv. intézet elősegíti, hogy az elítélt fenntarthassa és fejleszthesse hozzátartozóival és más személyekkel való kapcsolatát. A kapcsolattartás formái a levelezés, a telefonbeszélgetés, a csomag küldése és fogadása, a látogató fogadása, a látogató bv. intézeten kívüli fogadása, valamint a kimaradás és az eltávozás. A törvény szerint a kapcsolattartás korlátozásának a bv. intézet rendje és a fogvatartás biztonsága érdekében vagy egészségügyi okból lehet helye.⁶⁰

A koronavírus elleni védekezés érdekében a jogalkotó lehetőséget biztosított a fogvatartottak kapcsolattartásának korlátozására. Ez egyrészt az intézet elhagyásával járó kapcsolattartási formákat – látogató bv. intézeten kívüli fogadása, kimaradás és eltávozás –, valamint a fogva tartott orvos által igazoltan súlyos beteg közeli hozzátartozójának látogatását és a közeli hozzátartozó temetésén való részvételt, másrészt az intézetben történő látogatófogadást érintette.⁶¹

Mind az SPT, mind a CPT felhívta a figyelmet arra, hogy a külvilággal való kapcsolattartás, így például a látogatófogadás egészségvédelmi célú korlátozását kellő mértékben, és az SPT álláspontja szerint ingyenesen biztosított alternatív kommunikációs lehetőségekkel – például telefonálás vagy internet alapú kommunikáció – kell ellensúlyozni.⁶²

A jogszabályok értelmében⁶³ az országos parancsnok rendelkezése alapján a fogvatartott a járványügyi helyzettel összefüggő korlátozások hátrányos következményeinek enyhítése érdekében rezsimbe tartozásától függetlenül igénybe vehette a bv. intézet által nyújtott elektronikus kapcsolattartási formákat. Az általános szabályok szerinti gyakoriságot és időtartamot meghaladó mértékben kezdeményezhetett telefonhívást, és ha az ehhez szükséges letéti pénzzel nem rendelkezett, kérelmére, egyedi intézkedés alapján a bv. intézet a telefonálás díjának költségeit átvállalhatta. Csomagot havonta több alkalommal is fogadhatott és küldhetett. Az országos parancsnok e lehetőségekről Intézkedési Tervében rendelkezett. A fogvatartottak végrehajtási fokozathoz és rezsimkategóriához kötötten meghatározott, saját költségre indítható hívásainak időtartamát egységesen 15 perccel megnövelte, a letéti pénzzel nem rendelkezők számára pedig – kérelemre, egyedi elbírálás alapján – havonta 3x5 perc híváslehetőség biztosítását rendelte el a bv. intézetek költségére. Skype alkalmazás útján történő kapcsolattartásra a bv. szervezet – rezsimkategóriától és biztonsági kockázati besorolástól függetlenül – a fogvatartottak kérelmére,

⁶⁰ Ld. Bvtv. 172. § és 173. §-ait.

⁶¹ A 90/2020. (IV. 5.) Korm. rendelet 3. § (6) bekezdése értelmében a jogszabály 2020. április 6-i hatálybalépésétől az intézet elhagyásával járó kapcsolattartási formák, ideértve a jutalmazás esetét is, továbbá a Bv. tv. 123. § (1) bekezdésében meghatározott célból történő rendkívüli eltávozások nem voltak engedélyezhetők, a 3. § (7) bekezdés b) pontja alapján továbbá, amennyiben a járványügyi rendelkezések megtartása másként nem volt biztosítható, a büntetés-végrehajtás országos parancsnoka egy vagy több bv. intézet tekintetében korlátozhatta a látogatók fogadását.

A kormányrendelet 2020. június 1-jén hatályba lépett módosítása szerint a 3. § (7) bekezdésének b) pontja alapján a büntetés-végrehajtás országos parancsnoka a veszélyhelyzetre vagy a veszélyhelyzet során elrendelt járványügyi intézkedésre tekintettel e kapcsolattartási formákat korlátozhatta. A veszélyhelyzet megszüntetését követően a 2020. évi LVIII. törvény 237. § (4) bekezdés bb) és bc) pontjai alapján ezt a járványügyi intézkedésre vagy az egészségügyi válsághelyzettel összefüggő más okra figyelemmel tehetette meg. A jogalkotó a rendelkezések alkalmazhatóságát a 2020. évi CIV. törvénnyel 2021. június 30. napjáig meghosszabbította.

A bv. szervezet egészére irányadó BVOP Intézkedési Tervek értelmében e kapcsolattartási formák a jogszabály hatályba lépését követően a látogatás napjáig nem voltak engedélyezhetők. [Ld.: a büntetés-végrehajtás országos parancsnoka által jóváhagyott, a koronavírus-járvánnyal összefüggő feladatok végrehajtására 2020. április 9-én kiadott és hatályba lépett Intézkedési Terv (a továbbiakban: a BVOP III. Intézkedési Terve) II. fejezet 3. és 47. pont és a BVOP IV. Intézkedési Terve, II. fejezet 5. és 52.pont.]

⁶² CPT: COVID-19 Nyilatkozat 7. pont, SPT Tanács 9. k) pont.

⁶³ Ld. 90/2020. (IV. 5.) Korm. rendelet 3. § (9) bekezdés, illetve a veszélyhelyzet megszüntetését követően: 2020. évi LVIII. törvény 237. § (7) bekezdés.

egyedi elbírálást követően biztosított lehetőséget, és engedélyezte havonta 2 db, Webshop-felületen rendelt csomag fogadását.⁶⁴

A látogatócsoport által meghallgatott fogvatartottak közül a többség beszámolt arról, hogy rendszeresen tart telefonon kapcsolatot. A 15 perc plusz idő igénybevételét senki sem említette, azonban több interjúalany is jelezte, – ami az NMM látogatásai során rendszeresen visszatérő panasz⁶⁵ a fogvatartottak részéről, – hogy magasak a percdíjak, így korlátozniuk kell a beszélgetés időtartamát, nem tudják kihasználni a jogszabályban biztosított időkeretet. Szintén többen említették, hogy bv-s mobiltelefonnal nem rendelkeznek, így kérelmezni szokták a „fali telefon” használata útján az Intézet költségére biztosított 3x5 perces beszélgetési lehetőséget,⁶⁶ melyet engedélyeznek is számukra. A gyakorlatban nehézséget okozott, hogy a fali készüléket sok fogvatartott kívánta használni, köztük olyanok is, akiknek ugyan a bv. mobiltelefon letétjére nem, de a percdíjakra volt elegendő pénze. Mivel tekintettel voltak egymásra, egyes fogvatartottak emiatt kevesebbet telefonáltak, mint amire lehetőségük lett volna.

Az Intézet költségére biztosított telefonhívást igénybe vevő fogvatartottak száma havonta

2020. márc.	2020. ápr.	2020. máj.	2020. jún.	2020. júl.	2020. aug.	2020. szept.	2020. okt.	2020. nov.	2020. dec.
9	56	82	65	79	74	118	165	114	237

Az Intézetben a látogatást megelőző időszakban informatikai fejlesztésekre is sor került, melynek keretében az elektronikus kapcsolattartás – a Skype elérhetőség – rendszerét is bővítették. A járványt megelőzően 1-1 végpont volt elérhető az objektumokban, ezt kiegészítették további 15 munkaállomással, így összesen 17 gépnél volt lehetőség video hívások lebonyolítására.⁶⁷ A Skype-kapcsolattartás biztosítása érdekében egy külön szociális segédelőadót is alkalmazott az Intézet. A parancsnok intézkedése értelmében a járványügyi zárlat alá helyezett fogvatartottak elkülönítésére szolgáló részlegen is biztosítani kellett a Skype kapcsolattartás személyi és technikai feltételeit, az ott elhelyezett fogvatartotti létszámnak és igényének megfelelően.⁶⁸

Skype kapcsolattartás – lebonyolított hívások és a szolgáltatást igénybe vevő fogvatartottak száma havonta

	2020. jan.	2020. febr.	2020. márc.	2020. ápr.	2020. máj.	2020. jún.	2020. júl.	2020. aug.	2020. szept.	2020. okt.	2020. nov.	2020. dec.
hívás	24	25	189	184	620	735	872	1121	1187	1072	1491	2052
ft.	10	11	116	112	222	251	276	353	374	313	396	454

A személyi állománytól kapott információk szerint az elektronikus kapcsolattartást eleinte kevés fogvatartott tudta igénybe venni, de folyamatosan egyre többeknél lett meg a szükséges technikai háttér. A fogvatartottak jelezheték az általuk preferált időpontot, amit igyekeztek figyelembe venni a beosztásuk során. A dolgozó fogvatartottak általában délelőttönként Skype-oltak. A látogatás időszakában az elektronikus kapcsolattartás hetente kétszer volt igénybe vehető. Hétfélegén a megnövekedett igény miatt plusz személyzetet is bevontak, a felügyeletet reintegrációs tisztek és szociális segédelőadók látták el. Az Intézet személyi állománya pozitív tapasztalatokról

⁶⁴ Ld.: a BVOP III. Intézkedési Terve II. fejezet 48-49. pont, illetve a BVOP módosított IV. Intézkedési Terve 52-54. pont.

⁶⁵ Ld. többek között az NMM AJB-679/2017., AJB-685/2017., AJB-474/2018., AJB-501/2018., AJB-646/2019. sz. jelentéseit, valamint az alapvető jogok biztosának általános alapjogvédelmi feladatkörében a fogvatartottak telefonos kapcsolattartásának percdíjaival összefüggésben kiadott AJB-2236/2021. sz. jelentését.

⁶⁶ Az Intézet ezt a lehetőséget nem csak a letéti pénzzel nem rendelkezők részére biztosította, hanem mindazoknak, akik nem rendelkeztek fogvatartotti mobiltelefonnal, ld. Intézeti Intézkedési Terv II. rész 85.

⁶⁷ Ld. Melléklet, 9. kép KÉP

⁶⁸ Intézeti Intézkedési Terv III. rész 136.

számolt be, elmondásuk szerint sok fogvatartott jobb megoldásnak tartja a Skype-ot, mint a személyes látogatófogadást, főként amiatt, hogy féltik családtagjaikat a megfertőződés veszélyétől.

A látogatócsoport által meghallgatott fogvatartottak többsége igénybe vette a lehetőséget, jellemzően azonban heti egy alkalomról számoltak be. A Solti Objektumban elhelyezettek közül többen említették, hogy az Intézet földrajzi helyzetéből kifolyólag gyenge a kapcsolat minősége, a hívások gyakran megszakadnak, de a kiesett időt az Intézet kompenzálja.

Egy fogvatartott azt sérelmezte, hogy 2020 nyarán, a járvány enyhülésének időszakában kérte, hogy elhunyt édesapja temetésére engedjék ki, de kérelmét elutasították.

A Mandela Szabályok 58. pontja értelmében a fogvatartottak számára a hagyományos módokon – levelezés, látogatók fogadása – túl a rendszeres kapcsolattartást, amennyiben lehetséges, telekommunikációs, elektronikus, digitális és egyéb eszközökön keresztül is biztosítani kell. A büntetés-végrehajtás országos parancsnoka normatív utasítás kiadásával lehetővé tette, hogy az elektronikus kapcsolattartás a normakövető magatartást tanúsító enyhébb és általános rezsimszabályok hatálya alá tartozó fogvatartottaknak motivációs céllal a különleges jogrend időszakán kívül is engedélyezhető legyen.⁶⁹ Az elektronikus kapcsolattartás lehetőségének bővítéséhez a jogszabályi háttérrel a jogalkotó a 16/2014. (XII. 19.) IM rendelet módosításával, 2021. január 1-jei hatállyal teremtette meg azáltal, hogy rendelkezett a telekommunikációs eszköz útján történő kapcsolattartás részletes szabályairól.⁷⁰ A havonta engedélyezhető alkalmak számát főszabály szerint a szabadságvesztés végrehajtási fokozatától és a rezsimmeghatározástól tette függővé.⁷¹ Egészségügyi válsághelyzet vagy a bv. szervet érintő katasztrófa helyzet idején azonban, amennyiben a telekommunikációs eszköz útján történő kapcsolattartást a bv. szerv vezetőjének rendelkezése alapján a látogatófogadás kiváltására alkalmazzák, az a rezsimszabályokra tekintet nélkül engedélyezhető.⁷²

A járványhelyzetben bevezetett korlátozások kompenzálása érdekében a csomagküldés lehetősége is bővült, az általános szabályok szerinti havi 1 helyett⁷³ havi 2, a bv. szervezet webshopjából rendelhető csomagot kaphattak a fogvatartottak. A látogatócsoportnak több fogvatartott mondta, hogy mivel ez a fajta csomag csak olyan termékeket tartalmazhat, melyeket a kiétkezés során maguk is meg tudnak venni az intézeti boltban, ezért ilyet nem, csak ruhacsomagot kérnek a hozzátartozóktól.

A speciális jogszabályi rendelkezések a védővel való kapcsolattartás lehetőségét nem korlátozták. A látogatócsoport által meghallgatott fogvatartottak arról számoltak be, hogy telefonon tartják a kapcsolatot a jogi képviselőjükkel, egyikük arra várt, hogy új ügyvédje személyesen is felkeresse az Intézetben.

A fogvatartottaknak a járványhelyzetre tekintettel korlátozott kapcsolattartási lehetőségei tekintetében a vizsgálat nem állapított meg alapvető joggal összefüggő visszásságot.

Az elektronikus kapcsolattartás lehetőségének fenntartása pozitív hatással lehet a hozzátartozókkal való kapcsolattartás gyakoriságára. Az NMM felhívja ugyanakkor a

⁶⁹ A videóhívással megvalósuló elektronikus kapcsolattartás eljárásrendjéről szóló 37/2020. (VII. 24.) BVOP utasítás, 3. pont. A 4. pont értelmében különleges jogrend időszakában az elektronikus kapcsolattartás rezsimszabályoktól függetlenül engedélyezhető. Az utasítás 2020. augusztus 2-án lépett hatályba.

⁷⁰ A Bvtv. 173. § (2) bekezdése értelmében „*az elítélt a rezsimszabályok szerint igénybe veheti a bv. szerv által nyújtott elektronikus kapcsolattartási formákat.*” Ehhez kapcsolódóan határozza meg a 20/2020. (XII. 30.) IM rendelettel, 2021. január 1-i hatállyal módosított 16/2014 (XII. 19.) IM rendelet 2. § 9. pontja a telekommunikációs eszköz útján történő kapcsolattartás fogalmát: „*a Bv. tv. 173. § (2) bekezdése szerinti kapcsolattartási formának a bv. szerv által meghatározott internet alapú telekommunikációs eszköz útján történő biztosítása.*”

⁷¹ Ld. 16/2014. (XII. 19.) IM rendelet 39. § (2) bekezdés g) pont (fegyház, szigorúbb rezsím – havi 1), 39. § (2) bekezdés h) pont (fegyház, általános rezsím – havi 1), 39. § (3) bekezdés h) pont (fegyház, enyhébb rezsím – havi 2), 40. § (2) bekezdés g) pont (börtön, szigorúbb rezsím – havi 1), 40. § (2) bekezdés h) pont (börtön, általános rezsím – havi 2), 40. § (3) bekezdés h) pont (börtön, enyhébb rezsím – havi 3), 41. § (2) bekezdés g) pont (fogház, szigorúbb rezsím – havi 2), 41. § (2) bekezdés h) pont (fogház, általános rezsím – havi 3), 41. § (3) bekezdés h) pont (börtön, általános rezsím – havi 4).

⁷² Ld. a 16/2014. (XII. 19.) IM rendelet 102/A § (3) bekezdését, valamint a telekommunikációs eszköz útján történő elektronikus kapcsolattartás eljárásrendjéről szóló 29/2021. (V. 19.) BVOP utasítás 5. pontját.

⁷³ Ld. Bvtv. 176. § (2) bekezdés.

figyelmet, hogy a telefonon és elektronikus úton megvalósuló kapcsolattartás nem tudja helyettesíteni azt, hogy a fogvatartottak személyesen is láthassák a hozzátartozóikat, ezért, amennyiben az járványhelyzetben a szükséges óvintézkedések megtételével jelentős fertőzésveszély nélkül megvalósítható, biztosítani kell a látogatófogadás és a bv. intézetek elhagyásával járó egyéb kapcsolattartás lehetőségét.⁷⁴

2.9. Reintegrációs tevékenységek – munkavégzés, oktatás, szabadidős programok, vallásgyakorlás

A Mandela Szabályok 4.2. pontja szerint a reintegráció érdekében a fogvatartottak egyéni kezelési igényeivel összhangban álló oktatási, szakképzési és munkalehetőségeket, valamint egyéb megfelelő és elérhető – többek között jóvátételi, erkölcsi, spirituális és egészségügyi vagy sport jellegű – támogató programokat kell biztosítani. Az Európai Börtönszabályok 25. pontja szerint a fogvatartás során kiegyensúlyozott programokat kell biztosítani, és lehetővé kell tenni, hogy minden fogvatartott az emberi és társas kapcsolatok elégséges szintű fenntartásához szükséges időt tölthessen a zárkáján kívül.

A Bvtv. alapján a szabadságvesztés végrehajtásának céljai közé tartozik „a végrehajtás alatti reintegrációs tevékenység eredményeként annak elősegítése, hogy az elítélt szabadulása után a társadalomba sikeresen visszailleszkedjen és a társadalom jogkövető tagjává váljon.”⁷⁵ A törvény alapján a reintegrációs tevékenység az elítéltek munkáltatása, munkaterápiás foglalkoztatása, általános, illetve középfokú iskolai oktatásban való részvétele, a felsőfokú tanulmányok végzése, a szakképzésben való részvétel, a szakmai gyakorlat megszerzése,⁷⁶ valamint a szabadidő művelődéssel, sportolással, vallásgyakorlással való hasznos eltöltése.⁷⁷

A koronavírus elleni védekezés érdekében hozott rendkívüli szabályok alapján a fogvatartottak munkáltatása a büntetés-végrehajtás országos parancsnokának döntése alapján szünetelhetett,⁷⁸ illetőleg felfüggeszthető volt.⁷⁹ A fogvatartottak egyéb reintegrációs tevékenységekben való részvételének – oktatásban, szakképzésben, felnőttképzésben való részvétel, művelődési, önképzési, sportolási lehetőségek igénybevétele, bv. intézeten kívüli munkavégzés – lehetőségét a jogszabályok alapján a bv. intézet parancsnoka korlátozhatta.⁸⁰

Az NMM számára átadott adatok szerint 527 fogvatartottat vontak be a munkáltatásba, terápiás foglalkoztatásban 29 fő vett részt (reklámanyag csomagolás; a gyógyító-terápiás és a pszichoszociális részlegen elhelyezettek közül), együttesen az Intézetben tartózkodó 1111 fogvatartott 50 %-a.

A fogvatartottak az Intézetnél és a Bv. Holding Kft. tagvállalatánál, az Állampusztai Mezőgazdasági és Kereskedelmi Kft.-nél végeztek munkát. Az Intézetnél a karbantartó műhelyekben, szennyvíztelepeken, a belső és külső parkgondozó brigádokban, a mosodában és a fogvatartotti konyhán dolgozhattak (237 fő). A Kft.-nél növénytermesztés, állattenyésztés (baromfi,

⁷⁴ A járvány enyhülésére tekintettel 2021. július 1. és november 7. között a büntetés-végrehajtás országos parancsnoka – bizonyos korlátozások fenntartása mellett – lehetővé tette a fogvatartottak számára a látogatók fogadását. Ld. <https://bv.gov.hu/hu/intezetek/bvszervezet/hirek/4268>, <https://bv.gov.hu/hu/intezetek/bvszervezet/hirek/4322>, valamint <https://bv.gov.hu/hu/intezetek/bvszervezet/hirek/4565>. A veszélyhelyzet megszűnését követően

⁷⁵ Bvtv. 83. § (1) bekezdés.

⁷⁶ Bvtv. 83. § (3) bekezdés.

⁷⁷ Bvtv. 164. § (8) bekezdés.

⁷⁸ A 90/2020. (IV. 5.) Korm. rendelet 4. § (1) bekezdése alapján a jogszabály 2020. április 6-i hatályba lépését követően az elítélt munkáltatása átmenetileg, a munkába állást akadályozó ok fennállásáig vagy a büntetés-végrehajtás országos parancsnokának döntése alapján szünetelhetett.

⁷⁹ A 90/2020. (IV. 5.) Korm. rendelet 2020. június 1-jén hatályba lépett módosítása értelmében a 3. § (7) bekezdés ca) pontja alapján, majd annak hatályon kívül helyezését követően a 2020. évi LVIII. törvény 237. § (4) bekezdés ca) pontja alapján a büntetés-végrehajtás országos parancsnoka egy vagy több bv. intézet tekintetében felfüggeszthette az elítéltek munkáltatását.

⁸⁰ A 90/2020. (IV. 5.) Korm. rendelet 3. § (8) bekezdése, továbbá a 2020. évi LVIII. törvény 237. § (5) bekezdése alapján a bv. intézet parancsnoka korlátozhatta az elítéltek Bv. tv. 122. § b), d), e), n) és o) pontjában meghatározott jogait; bv. intézeten kívüli munkavégzését, valamint oktatásban, szakképzésben, felnőttképzésben való részvételét.

magyar merinó juh, szőke mangalica és nóniusz lovak), élelmiszeripari tevékenység (baromfi vágóhid, tésztaüzem), valamint gépkarbantartás területén dolgozhattak a fogvatartottak, a látogatás időszakában 290 fő. A cég emellett 140 polgári alkalmazottat, valamint 44 egyenruhást is foglalkoztatott.

A Covid-járvány az Állampusztai Kft. termelését jelentősen befolyásolta. A vágóhidat, ahol 28-30 fogvatartott dolgozott, tömeges fertőzés miatt⁸¹ le kellett állítani 2020. október végén, a nyitást 2021. január 20-ára tervezték. Külső partnert kellett bevonni, aki átvette a vágást. Az állattartó telepen is volt arra példa, hogy megbetegedtek a fogvatartottak, az ő pótlásukat a polgári alkalmazottakkal, illetve más dolgozók (pl. karbantartásról) átvezénylésével tudták megoldani.

Az Intézet parancsnokának tájékoztatása szerint a látogatás napján az oktatásban részt vevő fogvatartottak száma 181 fő volt, közülük 22 fő dolgozott is. A fogvatartottak oktatását a dunaujvárosi Pannon Oktatási Központ Gimnázium Általános és Szakképző Iskola, Pedagógia Szakszolgálat pedagógusai végezték együttműködési megállapodás és szerződés alapján. A járványügyi helyzetre tekintettel a digitális tanrendet és oktatást már a 2019/2020-as tanévben zökkenőmentesen bevezették.⁸²

Az NMM számára megküldött adatok alapján a 2020/2021-es tanévben 166 fő fogvatartott beiskolázására került sor. Egy fogvatartott az Esztergomi Főiskola hittudományi képzésére járt.

A 2020/2021-es tanévben beiskolázott fogvatartottak képzéstípusonként

	Állampusztai Objektum	Solti Objektum	Összesen
Általános iskola			
5. osztály	3	2	5
6. osztály	4	4	8
7. osztály	5	9	14
8. osztály	12	14	26
összesen:	24	29	53
Középiskola			
9. osztály	19	41	60
10. osztály	-	30	30
11. osztály	-	12	12
12. osztály	-	10	10
összesen:	19	93	112
Felsőfokú képzés	-	1	
Mindösszesen:	33	123	166

Az általános és középiskolai tanulmányait a 2019/2020-as tanévben 105 fogvatartott teljesítette sikeresen.

OKJ-s festő, mázoló, tapétázó szakképzésbe 26 fogvatartottat vontak be. Az EFOP 1.3.3. projekt⁸³ keretén belül megvalósuló építő- és anyagmozgató gép kezelője (targoncavezető), valamint kerti járdakövező szakképzésekben összesen 47 fogvatartott vett részt.

A fogvatartottak oktatásában az Állampusztai Kft. is közreműködött. A Kft. szervezésében megvalósult mezőgazdasági munkás OKJ képzés állattartás modulját 20 fogvatartott végezte el sikeresen 2020 szeptemberében, akik ezt követően meg is kezdték a munkavégzést a Kft. állattartó telepein. A látogatócsoport által meghallgatott fogvatartottak között volt olyan, aki dolgozott, illetve

⁸¹ Ld. a jelentés 2.7. részét.

⁸² Az Intézet 2020. évi jelentése, III. 2.4. rész

⁸³ EFOP-1.3.3-16-2016-00001 számú, „Fogvatartottak reintegrációja” című kiemelt projekt <https://bv.gov.hu/hu/efop-1-3-3>

terápiás munkáltatásban résztvevők is, többen említették azonban, hogy bár szeretnének dolgozni, nincs rá lehetőségük.

A járványhelyzetben elrendelt korlátozások érintették a fogvatartottak oktatásban való részvételét, mivel a BVOP intézkedési tervei értelmében a járvány első hulláma során a már megkezdett oktatás, képzés kizárólag digitális úton folytatódhatott,⁸⁴ a későbbiek folyamán pedig a digitális oktatás előnyben részesítése mellett kontaktórákra csak védőfelszerelésben, 1,5 m-es védőtávolság megtartására törekedve kerülhetett sor, a tantermek, oktatásra kijelölt helyiségek folyamatosan fertőtlenítésével.⁸⁵

Az Intézetben a járványhelyzet több nehézséget is okozott az oktatás terén. A tanárok e-mailen küldték a tananyagot és a feladatlapokat, azokat az Intézet munkatársai a fogvatartottaknak sokszorosítva kiadták, majd kitöltés után beszkenelve vagy eredetiben az oktatóknak eljuttatták. A szakképzésben a tavaszi vizsgákra való felkészülés jelentett nagy kihívást. Az oktatókat kérték, hogy videó kapcsolaton keresztül tartsák a felkészítést. A járdakövező tanfolyamot a novemberi zárlat⁸⁶ miatt le kellett állítani. Mikor vége lett, a gyakorlati oktatás az udvaron zajlott, ott rakták le a térköveket. A festő képzés során szükséges gyakorlati oktatás azonban ilyen körülmények között nem volt biztosítható.

A járványhelyzet jelentősen érintette a fogvatartottak által igénybe vehető szabadidős tevékenységeket is. A parancsnok intézkedése értelmében a nagyobb fogvatartotti csoportokat érintő programok lebonyolítását felül kellett vizsgálni, és törekedni kellett a minél kisebb létszámú egységekben történő végrehajtásra. Ez a munkáltatás és a kiétekezés mellett érintette pl. az ünnepi programok és a szabadlevegőn tartózkodás végrehajtását.⁸⁷ A fogvatartottak részére megtartott, 15 perces időtartamot meghaladó egyéni és kiscsoportos foglalkozások számát is minimalizálni kellett, megtartásuk esetén védőfelszerelést és védőtávolságot kellett alkalmazni.⁸⁸ A látogatás időszakában a csoportos foglalkozásokat legfeljebb 15 fő részvételével tartották. A korábban számos foglalkozást nyújtó Váltó-Sáv Alapítvány képviselői a járvány miatt nem léphettek be az Intézetbe, az EFOP program keretében azonban továbbra is szerveztek programokat, Állampusztán 3 EFOP tanácsadó dolgozott, Solton 2.

A személyi állomány tájékoztatása szerint a fogvatartottak igénybe vehették az Intézet mozgókönyvtárát, illetve a járvány miatt bevezetett korlátozások kompenzációjaként – kérelemre – térítésmentesen használhatták az Intézet kondicionáló termét. A parancsnok nagy hangsúlyt fektetett arra, hogy a fogvatartottak tartós elhelyezésére szolgáló zárkákban, lakóhelyiségekben, különös tekintettel az elkülönítésre szolgáló zárkákra, legyen televíziókészülék, mivel az a szabadidő hasznos eltöltésén túl a fogvatartottak tájékoztatásához is hozzájárul, de akár oktatási célokra is felhasználható.⁸⁹

A szabad levegőzést kisebb csoportokban továbbra is tudták biztosítani, mivel több udvar is rendelkezésre állt,⁹⁰ e lehetőséggel azonban nem minden fogvatartott kívánt élni. A látogatócsoport által meghallgatottak közül senki nem említette, hogy igénybe venné a kondicionáló termet, többen mondták viszont, hogy az udvaron elhelyezett sporteszközöket használják. Ezen kívül az olvasást, tévénezést, kártyázást említették, mint szabadidős tevékenységet.

A fogvatartottak lelki gondozásában, börtön-pasztorációjában részt vevő külső egyházi és civil személyek képviselői szintén nem léphettek az Intézet területére.⁹¹ Vallásos foglalkozásokat az Intézet lelkészei tartottak. A főállású református lelkész és a félállásban foglalkoztatott katolikus pap mindkét objektumban tartottak foglalkozásokat. Ezekről az NMM munkatársai által meghallgatott fogvatartottak is tudtak, volt, aki rendszeresen részt is vett az istentiszteleteken és olvasta a Bibliát is.

⁸⁴ A BVOP III. Intézkedési Terve, II. fejezet 46. pont.

⁸⁵ A BVOP módosított IV. Intézkedési Terve, II. fejezet 46. pont.

⁸⁶ Ld. a jelentés 2.7. részét

⁸⁷ Intézeti Intézkedési Terv, II. fejezet 94. pont.

⁸⁸ Intézeti Intézkedési Terv, II. fejezet 124. pont.

⁸⁹ Intézeti Intézkedési Terv, II. fejezet 76. pont.

⁹⁰ Ld. Melléklet, 10. kép

⁹¹ Intézeti Intézkedési Terv, II. fejezet 74. pont.

A fogvatartottak számára a járványhelyzetben biztosított reintegrációs tevékenységek terén a látogatás nem tárt fel alapvető joggal összefüggő visszásságot.

2.10. Szabálysértési elzárást töltő fogvatartottak helyzete

A látogatás során az NMM munkatársai kiemelt figyelmet fordítottak az Intézetben szabálysértési elzárást töltő fogvatartottak helyzetére. A szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény (a továbbiakban: Szabs. tv.) 10. § a) pontja értelmében nincs helye szabálysértési őrizetnek és szabálysértési elzárásnak, ha az eljárás alá vont személy a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló 1998. évi XXVI. törvényben meghatározott fogyatékos személy.⁹² Civil szervezetek jogvédelmi tevékenységük során tapasztalták, hogy a gyakorlatban ennek ellenére gyakori, hogy mentális vagy testi fogyatékosággal élő személy kerül szabálysértési elzárás letöltése miatt büntetés-végrehajtási intézetbe. Az NMM maga is foglalkozott már a kérdéssel az Igazságügyi Megfigyelő és Elmegyógyító intézetben végzett látogatásáról szóló jelentésében.⁹³

A látogatás idején az Intézet jogszabály alapján szabálysértési elzárás végrehajtására kijelölt bv. intézet volt, melybe e célra az ország egész területéről szállíthattak felnőtt férfi fogvatartottakat.⁹⁴ Az NMM rendelkezésére bocsátott adatok alapján a látogatás napján 114 fogvatartott tartózkodott az Intézetben elzárás végrehajtása miatt, az adatszolgáltatásból azonban nem derült ki, hogy közöttük milyen arányban voltak a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. tv. Btk. 46. §-ában szabályozott elzárás, illetve a Szabs. tv. 9. §-ában szabályozott szabálysértési elzárás szankcióval sújtott fogvatartottak. A látogatócsoportot az Intézet személyi állományának egyik tagja úgy tájékoztatta, hogy összesen 105 fő van az Intézetben elzárás, ebből 63 fő szabálysértési elzárás letöltése miatt.

Az egészségügyi szakszemélyzettől kapott információk alapján a befogadás során az ápoló és az orvos látja a befogadott egészségügyi dokumentumait, kikérdezi panaszairól, betegségeiről. Ezt követően a pszichológus is felméri a befogadott pszichés állapotát.

Ennek ellenére a látogatócsoport tagjai több olyan szabálysértési elzárást töltő fogvatartottal készítettek interjút, akik valószínűsíthetően fogyatékosággal élők voltak (mentális problémával már kezelt, kommunikációba nehezen vonható személyek).

A szabálysértési elzárást töltők elhelyezésére szolgáló épületben szolgálatot teljesítő egyik személyi állományi tag szerint *„van közöttük fogyatékosággal élő személy, de hogy papírjuk van-e róla, azt nem tudom. De azért >>kirívó esetek<< nincsenek köztük.”* Egy másik munkatárs megosztotta, hogy előfordulnak fogyatékosággal élő személyek a körleten, nem tudta, ki volt közülük szabálysértési elzáráson, lehetett büntetőjogi elzárás is. *„Volt hallássérült személy itt, féllábú, ők már szabadultak, értelmi fogyatékos is. Ha veszélyeztetve van, nem tolerálják a többiek, pl. beszél magában, vagy nem mosakszik, átkerül a pszichoszociális körletre. Ha a többiek tolerálják, akkor marad ezen a körleten. Múlt héten volt egy szabálysértési elzáráson lévő hajléktalan személy, akinek téveszméi vannak, magában beszél, a többiek nem tolerálták. Átkerült az egészségügyi zárkába.”* Arra a kérdésre, hogy szerinte ez a fogvatartott fogyatékosággal élő személy volt-e, igennel válaszolt. Elmondta azt is, hogy ha felmerül, hogy valaki fogyatékosággal élő, az előjárójának jelzi, de ha be is bizonyosodik, papírja van róla, akkor is ugyanúgy le kell töltenie az elzárást, amit a bírósági határozat tartalmaz, *„a Bv. nem szokott perújítást kezdeményezni”*. Az egyik vezető tájékoztatása szerint volt arra példa, hogy szabálysértési elzárást töltő fogvatartottat az Intézetből azért szabadítottak, mert fogyatékos állapotára tekintettel perújításra került sor. A Bv. tv.

⁹² 4. § a): *„fogyatékos személy: az a személy, aki tartósan vagy véglegesen olyan érzékszervi, kommunikációs, fizikai, értelmi, pszichoszociális károsodással - illetve ezek bármilyen halmozódásával - él, amely a környezeti, társadalmi és egyéb jelentős akadályokkal kölcsönhatásban a hatékony és másokkal egyenlő társadalmi részvételt korlátozza vagy gátolja”*

⁹³ Az NMM AJB-766/2017. sz. jelentése.

⁹⁴ 16/2018. (VI. 7.) BM rendelet 14-15. §.

433. § (3) bekezdés b) pontjára tekintettel azonban nem történt szabadítás, és „*nincs olyan benyomása, hogy lennének fogyatékos fogvatartottak.*”

A látogatócsoporthoz tagjai több esetben is tapasztalták, hogy maga a fogvatartott sem tudta, hogy milyen típusú elzárás kiszabása miatt fosztották meg személyi szabadságától, de a személyi állomány tagjai sem voltak tisztában azzal egyes fogvatartottak esetében.

A két szankció szabályozása és végrehajtási szabályai között számos eltérés van, különösen jelentős különbség, hogy a Szabs. tv. 10. §-a meghatározza azokat a személyi, családi, egészségügyi körülményeket, amelyek fennállásakor a szabálysértési őrizet és a szabálysértési elzárás nem alkalmazható.⁹⁵ A Bv. tv. 433. (3) bekezdés b) pontja értelmében végrehajtást kizáró ok, ha valamelyik körülmény a szankció kiszabását követően következett be.

Amennyiben a bíróság fogyatékos személlyel szemben szab ki jogerősen szabálysértési elzárást, a Szabs. tv. értelmében perújításnak van helye.⁹⁶ Az elkövető javára perújítási kérelmet terjeszthet elő maga az elkövető; a képviselője, kivéve, ha az elkövető ezt megtiltja; a fiatalokorú elkövető törvényes képviselője, gondozója; valamint az ügyész.⁹⁷ A szabálysértési elzárás végrehajtásának félbeszakításáról a bíróság dönt, amennyiben a perújítási kérelmet megalapozottnak találja.⁹⁸ A büntetés-végrehajtási szervezetre vonatkozó jogszabályok azonban nem tartalmazzák arra vonatkozó szabályozást, hogy milyen kötelezettsége keletkezik a bv intézetnek, amennyiben észleli, hogy a szabálysértési elzárás végrehajtására befogadott személy fogyatékossgal él, és esetében nem lett volna helye a szankció kiszabásának. A szabálysértési elzárás végrehajtásának részletes szabályairól szóló 57/2014. (XII. 5.) BM rendelet 13. § (2) bekezdése csak arról rendelkezik, hogy nincs helye befogadásnak, ha a Bv. tv. 433. § (3) bekezdésében meghatározott körülmény valamelyike fennáll.

Az NMM további problémaként azonosította, hogy a lefolytatott interjúk alapján a személyi állomány több tagjának nem volt ismerete arról, hogy fogyatékossgal élő személy esetében nem lenne helye szabálysértési elzárás alkalmazásának, továbbá nem volt világos számukra az sem, hogy a fogalom meghatározását a fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló ENSZ Egyezményre⁹⁹ (a továbbiakban: CRPD Egyezmény) alapító Fot. a fogyatékossgal fennállását nem köti semmilyen határozat vagy hivatalos dokumentum meglétéhez. Ahogy az NMM korábbi jelentésében¹⁰⁰ kifejtette, a hosszan tartó pszichiátriai betegséggel élő személyek a CRPD Egyezmény 1. cikke értelmében fogyatékossgal élő személyek, amennyiben olyan „károsodással” („impairment”) élnek, „amely számos egyéb akadállyal együtt korlátozhatja az adott személy teljes, hatékony és másokkal egyenlő társadalmi szerepvállalását.” A Fot. értelmében pedig fogyatékos személy, „aki tartósan vagy véglegesen olyan (...) pszichoszociális károsodással (...) él, amely a környezeti, társadalmi és egyéb jelentős akadályokkal kölcsönhatásban a hatékony és másokkal egyenlő társadalmi részvételt korlátozza vagy gátolja.”

Az NMM egyik korábbi látogatása tapasztalatai alapján ajánlást tett a bv. országos parancsnokának, hogy gondoskodjon a büntetés-végrehajtás személyi állományának megfelelő képzéséről – más emberi jogi nemzetközi egyezmények mellett – a CRPD egyezmény releváns rendelkezései és az azokkal kapcsolatos gyakorlati ismeretek területén.¹⁰¹ Az országos parancsnok arról tájékoztatta az NMM-et, hogy az ajánlás alapján felveszik ezt az éves oktatási tervükbe.¹⁰² A

⁹⁵ Szabs. tv. 10. § Nincs helye szabálysértési őrizetnek és szabálysértési elzárásnak, ha az eljárás alá vont személy

a) a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló törvényben meghatározott fogyatékos személy, illetve napi rendszeres, életfenntartó vagy fekvőbeteg-ellátásban részesül,

b) a várandósság tizenkettedik hetét elérő nő,

c) tizennegyedik életévét be nem töltött gyermekét egyedül nevelő szülő, gyám,

d) fogyatékos, vagy folyamatos ápolást, felügyeletet, gondozást igénylő hozzátartozójáról egyedül gondoskodik.

⁹⁶ A Szabs. tv. 127. §-a (1) bekezdésének aa) pontja alapján

⁹⁷ Szabs. tv. 128. § (1) bekezdés

⁹⁸ Szabs. tv. 130. § (1) bekezdés

⁹⁹ Kihirdette a 2007. évi XCII. törvény

¹⁰⁰ Az NMM AJB-410/2015. sz. jelentése

¹⁰¹ Az NMM AJB-793/2017. sz. jelentése

¹⁰² Ld. Az alapvető jogok biztosának 2018. évi átfogó jelentése az OPCAT nemzeti megelőző mechanizmus tevékenységéről, 81. o.

látogatás tapasztalatai alapján az átadni kívánt ismeretek nem jutottak el a hivatásos állomány minden tagjához, volt olyan meghallgatott személy, aki kérdésre elmondta, hogy nem részesült képzésben a fogyatékossgal élő személyek jogairól.

Az NMM ismételten megállapítja, hogy amennyiben a pszichoszociális károsodást, illetve fogyatékossgot a Szabs. tv. 10. § a) pontjával összefüggésben nem kezelik fogyatékossgként, az a jogállamiság elvével összefüggő visszásságot okoz. Az, hogy fogyatékossgal élő személyeket a jogszabály rendelkezésével ellentétesen fosztanak meg személyi szabadságuktól, a szabadsághoz és személyi biztonságához való joggal összefüggő visszásságot eredményez, és ellentétes a CRPD 14. cikkével, mely tiltja a szabadságtól való jogellenes vagy önkényes megfosztást fogyatékossgal élő személyek esetében.

3. Összefoglalás

A nemzeti megelőző mechanizmus feladatkörében eljáró alapvető jogok biztosa és három munkatársa 2021. január 15-én az Állampusztai Országos Büntetés-végrehajtási Intézetbe látogatott.

A látogatócsoport tagjai megfelelő védőfelszerelésben (maszk, gumikesztyű, védőruha és lábzsák) tekintették meg az Intézet helyiségeit, és interjúkat készítettek a vezetőséggel, a személyi állomány tagjaival, valamint fogvatartott személyekkel. A látogatás célja a járvány megelőzése, illetve következményeinek elhárítása érdekében tett intézkedések ellenőrzése, valamint annak vizsgálata volt, hogy a bevezetett korlátozások hogyan érintették a fogvatartottak mindennapi életét.

Az Intézetben a korábbi időszakban végzett férőhely-bővítések, valamint a 2020 folyamán az országos férőhely-bővítési program keretében kiépített új, könnyűszerkezetes objektum átadását követően nőtt a férőhelyek száma, a látogatás idején az Intézetben nem volt túltelítettség. A létesítmény befogadási kapacitása 1186 fő volt, a látogatás napján az Intézetben 1111 fogvatartott tartózkodott, ami 93,68%-os telítettséget jelentett.

Az Intézet parancsnoka intézkedéseket tett a védőfelszerelések és fertőtlenítőszerbiztosítása, valamint a fertőzés Intézetbe való bekerülésének megelőzése érdekében, és követte a fertőzékenység és az igazolt fertőzés esetén alkalmazandó protokollt. Az Intézetben a látogatás napjáig a fogvatartottak közül 83, a személyi állomány körében 58 fertőzött személyt találtak. 2020 október-november folyamán egy tömeges fertőzés következtében a Solti Objektumban több hétig tartó zárás és szigorú fertőzés-megelőzési szabályok érvényesültek.

Az Intézetben – a járványhelyzetre tekintettel hozott speciális jogszabályokkal összhangban – korlátozták a fogvatartottak egyes jogait.

A csoportos szabadidős programok számát minimalizálták, és kisebb csoportokban valósították meg. Az oktatás és a munkáltatás megszervezését is befolyásolta a járvány. Az oktatásban való részvételt elsősorban a tanárok személyes jelenléte nélkül biztosították, a szakmaképzés gyakorlati órái során került sor jelenléti oktatásra a fertőzés megelőzését szolgáló védelmi intézkedések alkalmazása mellett. A munkáltatásra jelentős hatással volt egy tömeges fertőződés, melynek következtében az Állampusztai Kft. által működtetett vágóhidat be kellett zárni.

Látogatók fogadására nem volt lehetőség. A fogvatartottak e korlátozás kompenzálásaként megemelt telefonálási időtartamot, valamint elektronikus kapcsolattartást vehettek igénybe.

Az NMM alapvető jogokat érintő visszásságokat tárt fel a személyi állomány túlterheltségével, egyes körleteken az elhelyezés körülményeivel, a személyi higiénias feltételek biztosításának hiányosságaival, a gyógyszerek biztosításával, valamint a szabálysértési elzárást töltő fogvatartottak helyzetével összefüggésben.

4. Ajánlások, javaslatok

A látogatás megállapításaival összefüggésben

I. Az Ajbt. 37. §-a alapján felkérem a **Belügyminisztert**, hogy

1. gondoskodjon olyan jogszabályi környezet kialakításáról, mely biztosítja, hogy olyan személyt, akivel szemben a Szabs. tv. 10. §-a értelmében szabálysértési elzárás kiszabásának nem lenne helye, szabálysértési elzárás végrehajtása céljából ne lehessen megfosztani személyi szabadságától;
2. fontolja meg szakmai és civil szervezetek bevonásával egy szakmaközi munkacsoport felállítását a fogyatékoság azonosítását biztosító protokoll és mérőeszköz kidolgozása érdekében;

II. az Ajbt. 31. § (1) bekezdése alapján felkérem a **büntetés-végrehajtás országos parancsnokát**, hogy

3. vizsgálja felül a CRPD egyezmény rendelkezései és az azokkal kapcsolatos gyakorlati ismeretek témakörében nyújtott képzés tartalmát és hatékonyságát;

III. az Ajbt. 32. § (1) bekezdése alapján felkérem az **Intézet parancsnokát**, hogy

4. gondoskodjon a rossz állapotú zárak felújításáról és rendszeres karbantartásáról;
5. a személyi állomány túlterheltségének csökkentése, a biztonsági feladatok más munkakörben lévők általi ellátásának megszüntetése érdekében tegye meg a szükséges intézkedéseket az állománytábla szerint biztosított státuszok betöltéséhez;
6. biztosítsa, hogy a fogvatartottak hozzájussanak a személyes higiéné fenntartásához szükséges alapvető tisztálkodó szerekhez;
7. gondoskodjon arról, hogy a fogvatartottak egészségi állapotuk alapján orvos-szakmailag indokolt gyógyszereket megkapják

Budapest, 2023. az elektronikus dátumbélyegző szerint

Dr. Kozma Ákos

Melléklet

1. Az Állampusztai Objektum új építésű körlete

2. Lakóhelyiség az Állampusztai Objektum új építésű körletén

3. Zárkabelső a Solti Objektumban (drogprevenációs részleg)

4. Mellékhelyiség a Solti Objektum zárkájában (drogprevenációs részleg)

5. Zárkabelső a Solti Objektumban

6. Mosdókagylók a Solti Objektum zárkájában

7. Mellék helyiség a Solti Objektum zárkájában

8. Megrongált vécéajtó

9. Skype végpontok

10. Sportudvar

11. Faliújság, tájékoztató anyagokkal